

Taru Hokkanen

INTUITIO KUVAJOURNALISTIN TYÖVÄLINEENÄ

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Taru Hokkanen: Intuitio kuvajournalistin työvälineenä
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Visuaalisen journalismin maisteriohjelma
Helmikuu 2020

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee kuvajournalistien päätöksentekoprosesseja intuition näkökulmasta. Tavoitteenani on tutkia, mikä intuitio on sekä miten se toimii kuvajournalistin työssä. Tutkielman teoriaosuudessa käyn läpi intuition yleisiä määritelmiä ja syvennyn asiantuntijuspohjaisen intuition toimintamekanismiin.

Tutkimusta varten haastattelin neljää alalla yli kaksikymmentä vuotta työskennellyttä kuvajournalistia, jotka työskentelevät vakituisina kuvajournalisteina Etelä- ja Keski-Suomessa. Tutkimukseni aineisto on kerätty teemahaastatteluilla, joita analysoin teemoittelun avulla. Haastatteluissa käytiin läpi muun muassa kuvajournalistin kuvauksia koskevien päätöksentekoprosessien, intuition määritelmän ja toiminnan sekä kuvien ennakkosuunnittelun teemoja.

Haastatteluaineistoni perusteella voidaan sanoa, että intuitio on varmuuden tunne oikeasta päätöksestä. Kun intuitio toimii, niin silloin kuvajournalisti ei juurikaan ajattele mitään, vaan toimii niin sanotusti selkäytimestä. Käytännössä varmuuden tunne näkyy niin, että kuvaaja tietää, miten haluaa tietyn kuvauksen toteuttaa tai missä paikassa sen ottaa. Intuition hyvään toimintaan tarvitaan itsevarmuutta. Silloin kun luottaa itseensä, osaa kuunnella intuitiotaan ja osaa toimia oikein. Intuition toimintaa heikentää liiallinen analyttisyys, koska silloin takertuu liikaa tietoisien päätösten antamaan tietoon.

Haastatteluaineistoni perusteella kuvajournalistit kokivat ennakkosuunnittelun ja sivumallien estävän tekemästä aitoja journalistisia kuvia. Kuvajournalistit eivät pääse työssään käyttämään luovuuttaan eikä intuitiotaan, koska käytännössä he toteuttavat etukäteen toimituksissa suunniteltuja kuvaideoita.

Aineistoni perusteella voidaan sanoa, että toimituksen koko toimintakulttuuri täytyy muuttaa, jotta intuition toimintaedellytyksiä voidaan parantaa ja näin parempia kuvia saadaan otetuksi. Tutkimukseni johtopäätöksenä ehdotan, että kuvajournalismin työtapoihin kiinnitettäisiin huomiota, jotta kuvaajan työ ei menisi ennakkoon suunniteltujen kuvien toteuttamiseksi vaan kuvajournalistille annettaisiin mahdollisuus kertoa valokuvin mitä maailmassa tapahtuu ja miltä se näyttää.

Avainsanat: kuvajournalisti, valokuvaaja, lehtikuva, kuvajournalismi, intuitio, asiantuntijuspohjainen intuitio, päätöksentekotilanne, teemahaastattelu.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	4
2. Tutkimuksen teoriatausta	8
2.1 Intuitio	8
2.2 Asiantuntijuuspohjainen intuitio	11
2.2.1 Intuitio asiantuntijuuden ja tunteen yhdistelmänä	11
2.2.2 Kolme erilaista tapaa käyttää intuitiota päätöksentekoprosessissa	14
2.2.3 Intuition toimintaa häiritsevät tekijät	16
2.2.4 Intuition harjoittaminen	17
3. Aineisto ja menetelmät	19
3.1 Aineisto	19
3.2 Metodi	20
3.2.1 Teemoittelu	24
4. Aineiston analyysi	27
4.1 Lehtivalokuvaa koskeva päätöksenteko	27
4.2 Onnistuneen lehtivalokuvan määritelmä	30
4.3 Intuition määritelmä	31
4.4 Intuition toiminta	33
4.5 Ideointitekniikka	39
4.6 Intuition toimintaa parantava tekniikka	41
4.7 Kokemuksen merkitys intuition käytössä	43
5. Johtopäätökset	48
Lähdeluettelo	57
Liite	59

1. JOHDANTO

Kuvajournalistin työ sisältää tilanteita, joissa täytyy tehdä kuvia koskevat päätökset nopeasti ja epävarmoissa olosuhteissa. Olen pitkään kuvajournalistin työtä tehneenä huomannut, että usein teen kuvia koskevat päätökset niin, että ensin pohdin mitä oleellista kuviin täytyisi saada ja sen jälkeen luotan intuitiooni ja sieltä kumpuaviin ajatuksiin. Itselläni intuitio on usein hetkellinen ajatus, että tietty valo, kuvauspaikka tai kuvattavan ele näyttää hyvältä, tietämättä sillä hetkellä oikein edes miksi. Usein ensimmäiset kuvani ovat parhaimpia. Yleensä kuvanottamisen hetkellä tiedän, että nyt sain hyvän otoksen, vaikka en ole vielä tehnyt minkäänlaista analyysia kuvasta ja sen sisällöstä. Ratkaisu tuntuu toimivan siinä hetkessä ja yleensä olen samaa mieltä vielä katsellessani kuvia myöhemmin tietokoneruudulta. Olen oppinut luottamaan tähän tunteeseen, enkä ole koskaan pysähtynyt pohtimaan, mistä tunne oikeastaan tulee. En osaa tarkkaan määrittellä, mikä intuitio loppujen lopuksi on ja miten se kuvajournalistin työssä toimii. Valitsin tämän pro gradu -tutkielmani aiheeksi intuition, jotta voisin saada näihin kysymyksiini vastauksen.

Kuvajournalistin täytyy kuvaideoita kuvauspaikalla pohtiessaan huomioida informaation välittämisen lisäksi lehden sivumallit. Usein kuvajournalistille esitetään toteutettavaksi ennakkoon suunniteltuja kuvauspyyntöjä. Siksi oletan, että kuvajournalisti ei voi kuvatessaan ja kuvaideoita pohtiessaan täysin heittäytyä intuition vietäväksi. Luovien ja uusien ideoiden syntyminen vaatii kuitenkin intuitiota. Kognitiivisissa ja positivistisessa psykologiassa ihmismielen ei-tietoisien osan sanotaan olevan perustavanlaatuinen ja keskeinen osa kaikissa luovissa prosesseissa ja uusien ideoiden kehittämisessä. (Raami 2015, 28). Intuitiotutkija Tony Bastickin (2003) mukaan luovuus perustuu intuitioon. (Bastick, 2003, xxix.) Erittäin kokeneet suunnittelijat ja taiteilijat ovat sanoneet, että intuitio on merkittävin menetelmä, joka ohjaa heidän luovaa prosessiaan. Heillä intuitio on kasvanut empiirisen kokeilun avulla vuosien varrella. (Raami, Mielonen & Keinänen, 2009, 258). Voidaan siis sanoa, että intuitio on yksi tärkeä osa luovuutta ja luovien ideoiden syntymistä.

Monet tutkimukset ovat osoittaneet, että intuitio parantaa päätöksentekoa. (Shapiro & Spence, 1997, 63.) Länsi-Savo -lehden haastattelussa (3.10.2018) intuitiotutkija Asta

Raami kertoo: ”Tutkimusten mukaan intuitio tuottaa parempia päätöksiä erityisesti sellaisista asioista, joista on tarjolla liian vähän tai aivan liian paljon tietoa tietoisesti käsiteltäväksi” (Nevalainen, 2018). Mielestäni tämä Raamin lause kuvailee hyvin kuvajournalistin työtä. Valokuvien ideointitahti sanomalehtityössä on luonteeltaan epävarmaa ja nopeatempoista. Kuvauksia koskevia päätöksiä ei ole yleensä aikaa miettiä vaan kuvaukset on toteutettava nopealla aikataululla. Kuvajournalistin työpäivään kuuluu muun muassa valokuvien ideointia, sopivan kuvauspaikan etsimistä, oikeiden kuvaushetkien valintaa, kuvattavan ohjaamista, päätöksiä kuvan tarinankerronnallisista elementeistä kuten valaisusta, sommitelmasta ja tunnelmasta, informaation välittämisen lisäksi. Kuvajournalisti pyrkii kuvillaan kertomaan, mitä maailmassa tapahtuu ja miltä se näyttää ja tuntuu.

On olemassa monenlaisia tapoja tuottaa tietoa. Intuitiotutkija Asta Raamin (2015) mukaan intuitio on yksi tiedon tuottamisen tapa monien muiden tapojen joukossa. (Raami, 2015, 55.) Oletettavasti tavallisin tapa tuottaa tietoa on päätellä tai järkeillä asioita. Charles T. Tart (2009) jakaa tiedon hankkimisen neljään pääkategoriaan: järkeilemällä, kokemuksen kautta, auktoriteetilta ja asioiden paljastumisella (revelation) saatuun tietoon. Nämä tietämisen tavat menevät käytännössä päällekkäin. (Tart, 2009, 38.) Paljastus tarkoittaa sitä, että yksilö saavuttaa muuttuneen tietoisuuden tason ja tätä kautta uusi idea tai ymmärrys asiasta näyttäytyy yksilölle kokonaisuudessaan ikään kuin paljasten itsensä tai muuten erilaisena tietona. Historia osoittaa, että yksilöt ovat saaneet monia nerokkaita ideoita jonkinlaisessa muuttuneessa tilassa, kuten esimerkiksi unissa. (Tart, 2009, 40.) Nämä kaikki neljä Tartin (2009) jaottelemaa tietämisen tapaa ovat käyttökelpoisia, mutta paras tapa on yhdistää nämä eri tiedon tuottamisen lähestymistavat, jotta niiden jokaisen heikkoudet saataisiin mitätöityä ja vahvuudet hyödynnettyä. (Tart, 2009, 40.) Pidän intuitiota tässä pro gradu -tutkielmassa yhtenä tiedon tuottamisen tapana.

Olen tässä tutkimuksessani kiinnostunut myös kokemuksen vaikutuksesta intuitioon ja ammattitaitoon. Itselläni kokemus on helpottanut annettujen kuvauskeikkojen tekemistä. Työskenneltyäni vuosien ajan samassa maakuntalehdessä ovat moneen kertaan kuvatut paikat, tilanteet ja ihmiset tulleet tutuiksi. Olen oppinut ennakoimaan, miten tietynlaiset tapahtumat etenevät ja mistä saisi hyvät valokuvat otettua. Kokemus selkeästi on auttanut ottamaan parempia kuvia. Epäonnistumisia ei tule enää niin usein. Toisaalta huomaan, että turvaudun liian usein totuttuun tapaan kuvata asioita eikä uusia kuvaideoita synny enää niin helposti.

Pyrin tässä tutkimuksessani avaamaan intuition käsitettä sekä vastaamaan kysymykseen, miten kuvajournalisti käyttää intuitiotaan lehtivalokuvia koskevissa päätöksentekotilanteissa. Erityisesti keskityn siihen, millainen ajatusprosessi on lehtikuvien takana, miten suuressa roolissa intuitio on päätöksentekotilanteissa ja miten kuvajournalistit sen käsittävät. Pyrin tässä tutkimuksessa selvittämään, millaista intuition antama tieto on, mikä intuition toimintaa estää ja mikä sitä parantaa.

Tutkimuskysymykseni tässä tutkielmassa ovat:

1) Mikä intuitio on?

2) Miten intuitio toimii kuvajournalistin päätöksentekotilanteissa?

Mielestäni pro gradu -tutkielmani lähestymistapa kuvajournalismiin intuition näkökulmasta on aihe, joka ansaitsisi tulla paremmin tutkituksi. Tätä tutkimusta varten löysin paljon tutkimuksia intuitiosta, mutta en yhtäkään, jossa tutkittaisiin valokuvaajan intuition toimintaa ja käyttöä.

Olen kokenut, että intuitioon liitetään usein mystisyyden leima ja siksi sen käyttöä saatetaan vähätellä. Yksi tavoite tälle tutkimukselle onkin viestittää, että intuition käyttö on kenen tahansa opeteltavissa oleva taito ja tiedon tuottamisen tapa.

Lähestyn tässä tutkimuksessa intuitiota kahdesta näkökulmasta: teoreettisesta ja kuvajournalistien omista kokemuksista. Aineistona toimii neljän kuvajournalistin haastattelut.

Intuition tarkasta määritelmästä ja toimintamekanismista ei olla päästy tiedemaailmassa yksimielisyyteen eikä ole pystytty selvittämään miten se tarkalleen toimii. Olen tutkimustani tehdessä törmännyt lukuisiin teorioihin intuitiosta. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan ole tarkoitus esitellä eri intuitioteorioita eikä vertailla niitä toisiinsa. Valitsin tutkimukseni teoriataustaksi asiantuntijuuspohjaisen intuition teorioita, koska tutkimuksessani käsittelen kuvajournalistien työssään kohtaamia intuition käyttötilanteita. Asiantuntijuuteen pohjautuvassa intuitiossa otetaan huomioon, että henkilölle on alan kokemuksen kautta kertynyt tietty osaamis pohja, ja kokemuksella on suuri merkitys toimivan intuition muodostumiselle. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 82.)

Asiantuntijuuspohjaista intuitiota on tutkittu paljon yritysjohtajien päätöksentekotilanteissa. Olen ottanut tutkimukseeni mukaan useamman lähteen tältä alueelta. Vaikka

yritysjohtajien päätöksentekotilanteita ei voi suoraan rinnastaa kuvajournalistin työssään kohtaamiin päätöksentekotilanteisiin, niissä on mielestäni kuitenkin riittävän paljon samankaltaisuutta. Valitsemissani yritysjohtajille tehdyissä tutkimuksissa intuition luonne tulee yleispätevänä esille. Mielestäni yritysjohtajien intuitiokokemuksista saatuja tutkimustuloksia voisi hyödyntää jopa yksilön arkipäivässä kohtaamissa päätöksentekotilanteissa.

Ensimmäisessä kappaleessa esittelen lyhyesti intuition yleisiä määritelmiä. Tämän jälkeen syvennyn asiantuntijuspohjaiseen intuition määritelmään. Kolmannessa luvussa kerron tutkimusmenetelmästäni, aineiston hankinnasta teemahaastattelulla ja sen analyysistä teemoittelun avulla. Neljännessä luvussa analysoin aineistoani asiantuntijuspohjaiseen intuition teorioihin peilaten ja viidennessä luvussa esittelen tutkimuksen johtopäätökset.

2. TUTKIMUKSEN TEORIATAUSTA

2.1 Intuitio

Intuitiolla tarkoitetaan arkikielessä ihmisen sisäistä näkemystä ja vaistonvaraista tajuamista. Vaistolla tarkoitetaan herkkää huomaamisen, ennakoinnin tai aavistamisen tajuua. Sisäisellä näkemyksellä tarkoitetaan yksilön omaa ääntä, jossa tehty ratkaisu, mielipide, toimintatapa yms. tuntuu oikealta, vaikka henkilö ei osaisi selittää itselleen tai toisilleen, miksi näin on tai mistä tunne johtuu. (Kielitoimiston sanakirja, 2018.)

Intuitiolle ei ole olemassa intuitiotutkija Asta Raamin (2015) mukaan tyhjentävää selitystä. Akateemikot ovat esittäneet monia eri teorioita siitä, miten ihmismieli on jakaantunut erilaisille tietoisuuden tasoille. Jotkut näistä teorioista ovat kuitenkin jopa ristiriidassa toistensa kanssa. (Raami, 2015, 46.) Yleinen haaste intuitiotutkimuksessa on löytää malli, joka voisi osittain tavoittaa ajattelun tiedostamattomia osia. Tällä hetkellä ei ole olemassa yhtenäistä ymmärrystä siitä, kuinka intuitio toimii tai mistä se tulee. Siitä on kuitenkin olemassa useita hypoteeseja. On kuitenkin ilmeistä, että intuitioprosessit vaihtelevat, koska on olemassa erilaisia intuition lähteitä. (Raami 201,43.) Vaikka intuitiota ei pystytä perustavanlaatuisesti selittämään, se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö intuitiota voisi tutkia. Intuition tutkiminen voi vaikuttaa mahdottomalta, mutta ajatuksia ja prosesseja intuitiivisen hetken ympärillä, niin ennen kuin jälkeen intuitiivisen oivalluksen, voidaan tutkia. (Raami, 2015, 35-36.)

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoitus ei ole tutkia ihmismielen biologista mekanismia eikä avata perusteellisesti erilaisia teorioita intuitiosta. Tässä tutkimuksessa fokukseni on tutkia intuitiota asiantuntijan eli kuvajournalistin päätöksentekotilanteiden näkökulmasta.

Sadler-Smith ja Shefy (2004) eivät esitä, että intuitio olisi parempi kuin rationaalisuus tai päinvastoin. Ei ole mielekäästä puhua intuitio vastaan rationaalisuus vaan ainoastaan intuitio ja rationaalisuus. Ne ovat tasavertaiset tietämisen tavat ja ne toimivat yhteispelissä tukien toinen toistaan. Niillä saatu tieto on vain erilaista. Jos toinen jätetään pois tieto maailmasta ja sen mahdollisuuksista jää vain osittaiseksi. Sadler-Smithin ja Shefyn (2004) mukaan oleellista on oppia soveltamaan rationaalisuutta ja intuitiota tietynlaisten

päätöksentekotilanteiden vaatimuksiin sopiviksi. Heidän mukaansa yritysjohtajat saavuttavat tasapainoisemman näkökulman päätöksentekoonsa pitämällä sekä rationaalisuutta että intuitiota toisiaan täydentävinä ja toisiaan vahvistavina osina päätöksenteon strategiassaan. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 87-88.)

Sadler-Smithin ja Shefyn (2004) mukaan rationaalista päättelyä pidetään edelleen ylivoimaisena, koska se on turvallista, rauhoittavaa ja rohkaisevaa ja se toimii monissa tilanteissa erinomaisesti. Intuition käyttöön on liitetty enemmän riskejä, koska se voidaan mieltää hämmentäväksi, paradoksaaliseksi ja epäselväksi ja koetaan monissa rutiinitilanteissa luultavasti harkitsemattomaksi. Intuitio on kuitenkin kokonaisvaltainen, automaattinen ja tahdoton. Yksilölle olisi paljon hyötyä kyvystä hallita sitä. Intuitio on tärkeä ja jopa välttämätön tilanteissa, joissa on aikapainetta ja luovia ongelmanratkaisutilanteita. Siksi intuition potentiaalin hyödyntäminen olisi tärkeää henkilöille, jotka tekevät tärkeitä päätöksiä. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 87.)

Asta Raami (2015) mukaan ihmisen ajattelu häilyy jatkuvasti ja enimmäkseen automaattisesti intuition ja rationaalisen ajattelun välillä. Kun työskennellään haastavien kognitiivisten tehtävien parissa, kuten visioimisen, luomisen, keksimisen ja monimutkaisten ongelmien ratkaisun äärellä, yksilö tarvitsee näiden molempien ajattelumallien yhdistymistä. (Raami, 2015, 38.)

Raami (2015) kokee, että intuitio on yhtenä tietämisen tapana ohitettu ja jätetty huomiotta. Raamin mukaan intuitio on stigmatisoitu kulttuurissamme ja se aiheuttaa tarpeetonta kärsimystä niille yksilöille, jotka jo ovat kykeneväisiä hyötymään intuitiivisesta informaatiosta. Näiden ihmisten täytyy peittää intuitiolla saatu tieto perustelemalla päätöksensä puhtaalla järkeilyllä, vaikka joissain tapauksissa niiden voidaan arvioida olevan hyvin virheetöntä ja luotettavaa tietoa. (Raami, 2015, 199.)

Glöckner ja Witteman (2010) ovat tutkineet useita eri teorioita intuitioista. Heidän mukaansa suurimmassa osassa intuition määritelmässä on samaa se, että intuitio perustuu mielen automaattisiin prosesseihin, jotka luottavat tietorakenteisiin (knowledge structures), jotka ovat hankittu eri tavoin oppimalla. Ne toimivat vähintään osittain ilman ihmisen tietoisuutta. Niihin perustuu tunteet, signaalit tai tulkinnat tilanteesta. Oletukset intuition taustalla toimivista prosesseista eroavat toisistaan eri teorioissa. Myös näiden prosessien muita ominaisuuksia koskevat käsitykset eroavat toisistaan. Tutkimuksessaan Glöckner ja

Witteman (2010) ehdottavat, että intuitiota käytetään nimikkeenä erilaisille ihmismielen automaattisille prosesseille. (Glöckner & Witteman, 2010, 2-3.)

Betsch (2008) on määritellyt intuition käsitteen melko samansuuntaisesti kuin Glöckner ja Witteman (2010). Hänen määritelmänsä ottaa huomioon tärkeimmät intuition ominaisuudet useiden intuitiotutkijoiden teorioista. Betschin (2008) mukaan intuitio on ajatteluprosessi, joka tapahtuu pitkäaikaiseen muistiin hankitun tiedon avulla, jonne tieto on tallentunut assosiativisen oppimisen kautta. Intuitio ei siis hyödynnä lyhytaikaisessa muistissa olevia, äskettäin hankittuja, tietoja. Intuitiivinen ajatus käsitellään automaattisesti ja ilman tietoisuutta. Tämän ajatteluprosessin tulos on tunne, joka voi toimia perustana asian arvioimisessa tai päätöksenteossa. (Betsch, 2008, 4.)

Epsteinin (1994) mukaan intuitio ja rationaalisuus ovat kaksi rinnakkaista tietämisen systeemiä eli tietoa kerätään rinnakkain kahdella tavalla, jotka poikkeavat toisistaan. Tietoista rationaalista systeemiä on kuvattu tarkoituksellisena, analyyttisena, pääasiassa verbaalisena ja vapaana tunteista. Se koodaa informaatiota abstraktien symbolien, numeroiden ja sanojen kautta. Intuitiivista systeemiä on kuvattu automaattiseksi, kokonaisvaltaiseksi, pääasiassa ei-verbaaliseksi ja assosioituu tunteeseen tai tunnereaktioon. Se koodaa informaatiota konkreettisten kuvien, metaforien ja tarinoiden kautta. (Epstein, 1994, 711.)

Raamin (2015) mukaan ei ole mielekäästä etsiä intuitiolle yhtä parasta määritelmää, joka kattaisi kaikki intuitiosta olemassa olevat määritelmät. Sen sijaan on suotuisaa tarkastella erilaisia intuition ilmenemistapoja ja sen jälkeen määrittää minkä tyyppinen intuitio on kyseessä kulloinkin. (Raami, 2015, 48.) Raami (2015) on jaotellut intuition neljään kategoriaan perehdyttyään useiden tutkijoiden tutkimuksiin intuitiosta: arkipäiväinen intuitio, asiantuntijuspohjainen intuitio, visionäärinen intuitio ja suoran tietämisen intuitio. (Raami, 2018, 63.)

2.2 Asiantuntijuuspohjainen intuitio

Yksi eniten luotetuimmista ja hyväksytyimmistä intuition malleista pohjaa ammattimaiseen asiantuntijuuteen (professional expertise-based intuition). Ericsson, Krampe ja Tesch-Römer (1993) ovat perehtyneet useisiin eri tutkimuksiin asiantuntijuuden synnystä. He ovat tulleet siihen päätelmään, että kokemusta tietyltä alalta tarvitaan vähintään 10 vuotta, jotta asiantuntijuuden voi saavuttaa. Tässä harjoittelu on yksi avaintekijä. (Ericsson, Krampe & Tesch-Römer, 1993, 366.)

Kuvajournalistin asiantuntijuus koostuu journalististen sisältöjen tuottamisesta valokuvien eli välittää informaatiota valokuvien välityksellä. Kuvajournalistin työkenttä on laaja. Kuvajournalistin tulee osata kuvata kaikkea, mitä maailmassa tapahtuu sekä omata sosiaalisia taitoja kohdatessaan hyvin laaja kirjon erilaisia ihmisiä kuvauskeikoilla. Kuvajournalistin täytyy sietää paljon epävarmuutta, koska toimituksen kuvauspyynnöt tulevat usein nopealla tahdilla eikä kuvajournalisti välttämättä juurikaan tiedä mitä kuvauspaikan päällä tapahtuu. Silti kuvaajan pitää pystyä vangitsemaan kuviinsa oleellinen nopeasti visuaalisesti kiinnostavalla tavalla.

2.2.1 Intuitio asiantuntijuuden ja tunteen yhdistelmänä

Sadler-Smithin ja Shefyn (2004) mukaan intuitio ja rationaalinen päättely eivät ole toisiensa vastakohdat vaan ne on pikemminkin käsitettävä kahtena rinnakkaisena tietämisen tapana. Ne ovat siis tasavertaisia tiedon tuottamisen muotoja. Intuutiolla saatu tieto eroaa rationaalisella päättelyllä saadusta tiedosta ja kummallakin saatu tieto tukee toista. Yhteistoiminnassa näillä kahdella voidaan saada paras mahdollinen päätös tehtyä. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 76; 81.)

Sadler-Smithin ja Shefyn (2004) mukaan intuitio voidaan ymmärtää yhdistelmänä, joka käy vuorovaikutusta tietämisen ja tuntemisen kanssa. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 76.) Intuitio perustuu sekä asiantuntijuuteen että tunteisiin. Tästä näkökulmasta katsottuna

intuitio on kognition muoto, joka toimii kahdella tavalla: tietämisenä (knowing), jota Sadler-Smith ja Shefy (2004) ilmaisevat termillä intuitio asiantuntijuutena (intuition-as-expertise) sekä intuitio tunteena (intuition-as-feeling), joka yhdistää mielen ja kehon aistimukset tunteen kautta. Tietämiseen liittyy käsitys intuitiosta järjen luomisesta asioihin. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 81.)

Intuitio ei ole opittua arvaamista. Se on Sadler-Smith ja Shefyn (2004) mukaan enemmän kuin vaisto (instinct) ja se eroaa tietyn asian syvästä ymmärtämisestä eli oivalluksesta (insight), esimerkiksi äkillisestä ilmenevästä "heureka"-oivalluksesta, jolloin asiaan yhtäkkiä saadaan vastaus. Intuitio sijaitsee tietoisuuden alapuolella. Se saa alkunsa kognitiivisesti, tunnepitoisesti tai somaattisesti ja se ilmenee aavistuksena tai näppituntumana. Nämä tunteet voidaan assosoida kuvina tai tarinoina tai abstraktina tunteena varmuudesta eli oikeellisuudesta tai väärästä toiminnan suunnasta. Kun intuitiota käytetään älykkäästi, intuitiolla on potentiaalia parantaa päätöksentekijän arviointikykyä ja päätöksen tekoa. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 87.)

Sadler-Smithin ja Shefyn (2004) mukaan asiantuntijuuspohjaisen intuition toinen puoli, asiantuntijuus (intuition-as-expertise) syntyy, kun ihminen oppii eksplisiittisesti ja implisiittisesti kokemuksestaan ja sisäistää oppimansa oppiläksyt. Eksplisiittinen oppiminen on oppimista tarkkailemalla ja tietoisesti. Siinä on yleensä mukana aikomus oppimiseen. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 82.) Arthur S. Reber (1989) määrittelee, että implisiittisessä oppimisprosessissa tieto opitaan itsenäisesti ilman mitään tietoista yritystä oppia jotakin. (Reber, 1989, 219.) Implisiittinen oppimisprosessi on kokonaisvaltaista ja sen tuloksena hankitaan hiljaista tietoa, jota ei voi kuvata tai selittää helposti, mutta mikä säilyy pitkäkestoisessa muistissa erilaisina mielen rakenteina tai ajattelumalleina. Tämänkaltainen tieto voi ottaa muodon kuvina, episodeina ja kertomuksina ja voi säilyä mieleen sääntöinä, koska ne ovat liian monimutkaisia verbaalisesti esitettyinä. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 82.)

Oppiminen voi siis tapahtua tiedostamatta sekä huomioimalla yhteydet tekemiinsä ratkaisuihin, joita vahvistetaan palautteella. Tätä kautta tapahtuu uusien toiminnan ja käyttäytymisen rutiinien oppiminen. Välillä tämä tapahtuu niin, ettei henkilö huomaa oppineensa tiettyjä asioita. Näistä tulee osa henkilön ajatus- ja toimintarakenteita, vaikka hän ei välttämättä osaa pukea niitä sanoiksi. Tämän seurauksena henkilön kohdatessa samanlaisia tilanteita kuin aiemmat tilanteet tai tilanteita, joissa on keskeisiä piirteitä

aiemmista kokemuksista, hän voi kutsua mahdollisen reaktiovalikoimansa esille ja etsiä sopivuutta niiden kanssa. Näin asiantuntijan tietopohja kasvaa vuosien aikana oppimalla tietoisesti tai tiedostamattomasti kokemuksen kautta, josta kerääntyy viisautta. Vuosien kokemus antaa myös henkilölle luottamusta hänen omiin intuitiivisiin kykyihin. Tällöin asiantuntijan ei tarvitse altistua suureen määrään informaatiota tehdessään päätöstä. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 82.)

Hogartin (2003) mukaan yksilön toiminnan palautteen puutteet ovat todennäköisesti suurin este paikkansapitävien intuitioiden hankkimiselle. Hänen mukaansa opimme automaattisesti, mutta emme välttämättä ole tietoisia siitä, että kokemus on ollut hyvä opettaja. Siksi Hogartin (2003) mukaan tarkkojen intuitioiden kehittämisessä keskeistä on olla ympäristössä, joka antaa oikea-aikaista ja paikkansapitävää palautetta. Työympäristö, jossa annetaan ilkeämielistä palautetta tai vähän palautetta, voi tukahduttaa intuition tai johtaa huonon intuitiivisen tietoisuuden kehittymiseen. (Hogart, 2003, 15.)

Sadler-Smith ja Shefy (2004) kuvaavat intuition toista puolta, tuntemista (intuition-as-feeling) kaikkialla maailmassa tutulla termillä, aavistuksena (gut feel) sekä somaattisina eli kehollisina tuntemuksina. He kertovat esimerkkinä, että hepreassa intuition määritelmä kirjaimellisesti tarkoittaa tunnetta mahassa (tchushat beten). (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 84.) Näiden aavistusten paikkansa pitävyyden testaaminen ajan mittaan voi auttaa henkilöä ottamaan selvälle, kuinka paljon hän voi luottaa niihin. Intuition paikkansa pitävyyden testaaminen voi auttaa erottamaan intuitio peloista ja muista tunteista, jotka voivat vääristää intuition antamaa tietoa. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 84-85.) Yksi yhteinen tekijä intuition molemmille osille, tietämiselle ja tuntemiselle on se, että sitä voi olla vaikea sanoittaa. Ongelman hautuminen tiedostamattomasti voi lopulta johtaa oivallukseen. Se voi kirjaimellisesti olla sanojen takana. Oivalluksen ja intuition keskeinen ero on siinä, että oivallukset voidaan helposti ilmaista sanoin, mutta intuitioita ei. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 85.)

Kieli on kaksiteräinen miekka, joka mahdollistaa tunteidemme, ajatuksiemme ja aikomuksiemme nimeämisen ja ilmaisemisen. Se kuitenkin myös rajoittaa ajatteluamme toimimalla seulana, suodattamalla kokemuksiamme ja tunteitamme maailmasta, verbaalisesta kontekstista käsin. Sana on vastike tunteen kokemukselle. Kun yritämme ilmaista intuitioitamme, kommunikoimme toisen käden kautta, käyttäen kielellisiä symboleja, sanoja, joita me käytämme ilmaisemaan tunteitamme toisille. Siksi Sadler-

Smith ja Shefy (2004) suosittelevat luovan intuition käyttöä sellaisissa päätöksentekoprosesseissa, jotka vaativat poikkeavia ajatusprosesseja. Tällöin kuvien käyttö voi olla hyvä vaihtoehto, koska silloin sanat tai rationaalinen analyysi eivät pääse sensuroimaan luovaa intuitiota. (Sadler- Smith & Shefy, 2004, 85.)

2.2.2 Kolme erilaista tapaa käyttää intuitiota päätöksentekoprosessissa

Weston H. Agor (1986) on useissa yritysjohtajille tekemissään tutkimuksissaan selvittänyt, miten yritysjohtajat tekevät vaativia päätöksiä ja käyttävät intuitiotaan päätöksenteossa. Tutkimusten mukaan huippujohtajat arvostavat intuitiota yrityksen johtamisen työvälineenä. Intuitio on kuitenkin yksi työväline muiden joukossa. Monet huippujohtajat kertoivat, että hyvät intuitiiviset päätökset olivat osittain perustuneet faktoihin ja vuosien saatossa kertyneeseen kokemukseen yhdistettynä hyvin hiottuun herkkyyteen tai avoimuuteen tiedostamattomia prosesseja kohtaan. (Agor, 1986, 8.)

Jokaisella Agorin (1986) tutkimukseen osallistuneella johtajalla oli antaa onnistuneita esimerkkejä intuition käytöstä tärkeissä päätöksentekotilanteissa. Intuition käyttö osoittautui hyödyllisimmäksi tilanteissa, joissa oli paljon epävarmuutta, kun oli vähän aikaisempaa kokemusta vastaavasta tilanteesta, kun faktoja oli rajoitetusti käytössä, kun faktat eivät selkeästi osoittaneet oikeaa suuntaa, kun analyttistä dataa oli vähän käytettävissä, kun useita todennäköisiä vaihtoehtoisia ratkaisuja oli hyvillä argumenteilla varustettuina useita, kun aika oli rajallinen ja oli paine saada oikea päätös aikaiseksi nopeasti. (Agor, 1986, 9.)

Agor (1986) määrittelee kolme erilaista tapaa käyttää intuitiota päätöksentekoprosesseissa. Jokainen yritysjohtaja oli tietoinen intuition käytön metodologiasta tai systeemistä, mikä toimi juuri hänelle parhaiten. Tutkimustuloksista löytyi samankaltaisuutta mutta myös selkeitä eroavaisuuksia intuition käytöstä. Jokainen johtaja käytti intuitiotaan eri päätöksentekoprosessin vaiheissa. Monet johtajat ilmaisivat, että he käyttivät intuitiota kuin tutkimusmatkailija. He antoivat intuitiolle "vapaat ohjat" aikaansaadakseen epätavallisia mahdollisuuksia ja uusia vaihtoehtoja, jotka eivät tule

esiin data-analyyseissä tai perinteisissä tavoissa tehdä asioita. Jotta tähän lopputulokseen päästäisiin, tehokkain metodi oli, ettei hyväksy ahdasrajaista päätöksentekosysteemiä. Toimiva metodi oli antaa mielen olla flow-tilassa, antaa mielen mennä sinne, minne se halusikin mennä, vaikka se oli tutkimassa menneitä kokemuksia tai keksimässä konsepteja ja ideoita. (Agor, 1986, 12.)

Toisaalta toiset johtajat sanoivat käyttävänsä intuitiota melko eri tavalla kuin edellä mainitut. Heidän intuition käyttönsä oli jäsentyneempää ja he käyttivät sitä rutiininomaisesti. Se sisälsi erityisiä askelia, joita he seurasivat säännöllisesti. Usein ensimmäisellä askeleella johtajat keräsivät ja analysoivat kaikkea ongelmaan liittyvää tietoa. He käyttivät intuitiotaan vasta päätöksenteon loppuvaiheessa ikään kuin syntetisaattorina tai yhdistäjänä. Ymmärtääkseni syntetisaattorilla tarkoitetaan sitä, että sen avulla loppupäätöksestä tulee moniulotteisempi ja mielikuvituksellisempi. Nämä johtajat usein vaativat saada riittävästi aikaa ongelman hautomiselle tai keräämässä tiedon pohdiskelulle ja tutkimiselle ennen lopullisen päätöksen tekoa. (Agor, 1986, 13.)

Loput yritysjohtajat olivat kehittäneet oman yksilöllisen intuitionkäyttötekniikan tai -systeemin. Agor (1986) luonnehtii heitä sanalla eklektinen eli monenkirjava tai valikoiva. (Agor, 1986, 13-14.) Yhteistä kaikille ryhmille oli se, että niiden jäsenillä oli useita erityisiä tekniikoita intuition käytön aktivoimiseksi ja helpottamiseksi. Tällaisia tekniikoita olivat muun muassa erilaiset rentoutustekniikat, mentaaliset harjoitukset ja analyttiset harjoitukset. (Agor, 1986, 14.) Agor (1986) kuitenkin myöntää, että lisätutkimus aiheesta on tarpeellista, jotta voidaan todistaa, voidaanko tällaisilla tekniikoiden harjoittelulla todella lisätä intuitiivisia kykyjä. Alustavasti voidaan kuitenkin sanoa, että intuition käytön harjoittelusta voidaan hyötyä. (Agor, 1986, 16.)

Tehokas intuition käyttö voisi olla merkittävä tekijä, joka lisää johtamisen tuotteliaisuutta. Jopa hyvin intuitiivisilla johtajilla on edelleen merkittävät mahdollisuudet kehittää intuition käyttötaitoa. (Agor, 1986, 17.)

2.2.3 Intuition toimintaa häiritsevät tekijät

Agorin (1986) mukaan yritysjohtajat saivat selkeitä signaaleja, kuten tunteita, jotka toimivat opasteina kertomaan heille, milloin he olivat valinneet käyttökelpoisen vaihtoehdon tai milloin he eivät olleet sitä tehneet. Signaalit myös kertoivat, milloin heidän tarvitsi ottaa aikaa saavuttaakseen lopullisen päätöksen. Siitä huolimatta johtajat tekivät virheellisiä päätöksiä. Virheelliset päätökset johtuivat siitä, että he olivat epäonnistuneet intuitionsa kuuntelemisessa. Tavallisimmat virheet, joita johtajat tekivät, olivat itsenä huijaaminen sekä kiinnittymättömyys (remain nonattached) päätöksentekoa koskevaan asiaan. Kiinnittymättömyys tarkoittaa sitä, että yritysjohtaja hyväksyi asiantilan sellaisena kuin se oli, ilman että oli yrittänyt saada sen sellaiseksi kuin halusi asiantilan olevan. Agorin (1986) mukaan psykologit yleisesti ottaen ovat sitä mieltä, että ihmiset vääristävät todellisuutta. Voidaan puhua intuition vääristämisestä, koska ihmiset heijastavat omaa tietoisuuttaan ja tiedostamatontaan tiettyyn tilanteeseen ja muokkaavat todellisuutta niin, että se sopii sen kanssa, minkä he haluaisivat olevan totta tai minkä pelkäävät olevan totta. (Agor, 1986, 10.) Yritysjohtajat tekivät virheellisiä päätöksiä, jos he joutuivat tekemään päätöksiä aikapaineen alaisina. Virheellisiä päätöksiä he tekivät myös silloin, kun he eivät olleet rentoutuneita, kun he eivät olleet itsevarmoja, he olivat tylsistyneitä, väsyneitä tai vihaisia. (Agor, 1986, 11.)

Intuition toimintaa voi häiritä tilanteet, joissa yksilö muistaa väärin onnistuneiden intuitiivisten päätösten määrän. Yksilö helposti muistaa, että niitä olisi tapahtunut useammin kuin todellisuudessa on tapahtunut. Tämä voi vahvistaa väärällä tavalla yksilön käsitystä tehdä onnistuneita intuitiivisia arvioita asioista. Yksilöt yliarvioivat tapahtumien liittymiset toisiinsa väärin. Vääristymiä intuitioihin voi tuoda myös liiallinen itseluottamus intuition paikkansapitävyyteen. Intuition käytössä voi tapahtua myös jälkiviisauteen liittyviä vääristymiä. Ihmiset joskus yliarvioivat, että päätöksen lopputulos ennustettiin oikein. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 86.)

Asta Raami (2015) on tutkinut muotoilijaopiskelijoiden intuition käyttöä suunnitteluprosessin aikana. Hänen mukaansa intuitiiviset kokemukset tarvitsevat sallimisen. Intuition salliminen näytti lisäävän luottamusta omaan henkilökohtaiseen intuitioon ja sen käyttöön. Sallimisen prosessi vaatii koko ilmiön ja henkilökohtaisten

kokemusten rationaalista hyväksymistä. Jos henkilökohtaiset kokemukset intuitiosta ovat luonteeltaan epätavallisia, yksilöltä vaaditaan perspektiivin laajentamista, jotta hän voi sisällyttää toimintaansa uusia ymmärryksen, aistimisen ja tietämisen ulottuvuuksia. (Raami, 2015, 201-202.)

Intuitiivisesti saadun tiedon luotettavuutta pystyy arvioimaan erilaisilla metodeilla. Menetelmät vaihtelevat eri ihmisillä. Jotkut Raamin (2015) tutkimuksessa mukana olleet muotoilijaopiskelijat kuvailivat, että heillä oli erityisiä signaaleja, kuten esimerkiksi kehollisia tuntemuksia tai hiuksen hienoa aistimista, jotka kertoivat intuitiivisen tiedon laadusta. Nämä signaalit ovat hyvin henkilökohtaisia ja niiden luonne vaihtelee. Erilaiset ihmiset käyttävät erilaisia signaaleja. Erittäin intuitiiviset ihmiset ja paljon intuitiotaan käyttävät ihmiset raportoivat näiden signaaleiden tärkeyttä henkilökohtaisina vahvistuksina. Ne kertovat intuitiivisen oivalluksen luotettavuudesta tai virheettömyydestä. Sen lisäksi jotkut signaalit toimivat päinvastoin, kertoen intuitiivisen oivalluksen vääristymästä ja epäluotettavasta luonteesta. On kuitenkin vielä tuntematonta, ovatko nämä arviointimetodit, vahvistusten käyttö ja vääristymien huomaaminen, yleistettävissä tai jopa sovellettavissa intuition kehittämiseen. (Raami, 2015, 204-206.)

2.2.4 Intuition harjoittaminen

Jotta intuition kautta saatua tietoa pystyisi hyödyntämään parhaalla mahdollisella tavalla, intuition tarkoituksenmukainen käyttö ja kehittäminen on tärkeää. Kyky nähdä ja saada tietoa, mikä ei ole helposti kaikkien nähtävillä, esimerkiksi tavallisuudesta poikkeavia havaintoja, hiljaista tietoa tai heikkoja signaaleja, edellyttää herkkyyttä, hyvää sisäistä havaitsemista ja hyvää arvostelukykä. Muutoin intuition potentiaali voidaan hukata. (Raami, 2015, 198.)

Intuitiiviset kokemukset ovat hyvin henkilökohtaisia. Tavot, joilla intuitio toimii, ovat hyvin erilaisia eri ihmisillä. Yksilöillä on erilaisia, hyvin persoonallisia tapoja ymmärtää intuition prosessi. He käyttävät erilaisia metodeja käyttäkseen hyväkseen intuitiotaan. On myös paljon monimuotoisuutta sen suhteen, kuinka yksilöt tarkastelevat intuitiotaan, sen

luonnetta ja intuitioprosessia. Kun intuitiiviselle hetkelle antaa huomiota, se voi merkittävästi auttaa tunnistamaan henkilökohtaisen intuition ja kasvattaa tietoisuutta siitä. (Raami, 2015, 200-201.)

Raamin (2015) mukaan tarkoituksellisella intuition käytöllä voidaan saavuttaa sellaisia lopputuloksia, joita ei edes osattu odottaa. Tutkimuksessa mukana ollut suunnittelijaopiskelijoiden ryhmä suunnitteli lopulta yhdeksän erilaista tehtävänantoa, vaikka heille oli aluksi annettu tehtäväksi vain yksi. Jos opiskelijoille olisi aluksi annettu yhdeksän suunnittelutehtävää, kukaan opiskelijoista ei olisi uskaltanut ottaa haastetta vastaan. Intuition johdattamina opiskelijat saavuttivat rohkeuden, jonka ansioista he uskaltautuivat rikkomaan ennako-odotuksia.

Raamin (2015) tutkimuksen mukaan yksi intuition kehittämisskursseja voi auttaa lisäämään intuitiivista ajattelua ja sen laatua. Kurssilla intuition kehittämiseksi saa muiden osallistujien tuen. Tämä tuki oli merkittävä tekijä, jotta intuition käyttötapoja opittiin paremmin. Ryhmän tuen ja avun avulla opiskelijat tunnistivat intuition heikkoja signaaleja (esimerkiksi keholliset tuntemukset), ja tämän ansioista he kykenivät arvostamaan näitä signaaleja. Tämä oli tutkimuksen mukaan tärkeä osa intuitiivisen tiedon hankintaa. (Raami, 2015, 204-205.)

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Aineisto

Keräsin tutkimukseni aineiston haastattelemalla pitkään alalla olleita kuvajournalisteja. Haastattelujen tavoitteena oli saada selville valokuvaa koskevasta päätöksenteosta intuition näkökulmasta sekä tutkia miten kuvajournalisti käsittää intuition määritelmän. Tutkimusmenetelmäksi valitsin teemahaastattelun.

Ensisijaiset vaatimukset haastateltavien valinnalle oli se, että he ovat kuvajournalisteja ja että he ovat olleet vähintään 10 vuotta alalla, jotta heillä olisi riittävän paljon erilaisia kokemuksia kuvajournalistin työstä ja vakiintuneita työskentelytapoja. Halusin haastateltaviksi vakituudessa työsuhhteessa olevia kuvaajia, jotta heillä olisi rutiinia nopeatempoisesta uutiskuvaajan työtahdistista sekä he tuntisivat hyvin lehden työskentelytavat.

Ensin mietin sopivaa haastateltavien määrää. Päädyin neljään valokuvaajaan, koska se on sopiva määrä haastatteluista tutkimukseni laajuuteen nähden. Neljästä haastattelusta saa jo tarvittavaa tietoa intuitiosta ja valokuvaan liittyvistä päätöksentekoprosesseista. Olin kuitenkin tietoinen aineiston analyysiä tehdessä aineiston suppeudesta eikä tutkimusaineistoni perusteella voi tehdä kovin pitkälle meneviä yleistyksiä.

Halusin, että tutkimuksessa olisi mukana naisia ja miehiä saman verran, jotta voisin verrata mahdollisia eroavuuksia miesten ja naisten intuition käytössä. Tutkimukseeni osallistui kaksi naista ja kaksi miestä. Otin sähköpostilla yhteyttä sellaisiin valokuvaajiin, joilla oletin olevan sanottavaa käsittelemistäni asioista. Oletin, että valokuvaajilla, jotka ovat tehneet omia valokuvaprojekteja, olivat menestyneet valokuva-alan kilpailuissa tai tehneet muun tyyppistä valokuvaamista kuin lehtivalokuvausta, olisi sanottavaa intuitiosta, koska heillä tällöin olisi kokemusta erilaisista tavoista valokuvata sekä kokemusta siitä, miten menestyksekkäät valokuvat syntyvät. Näin sen eduksi aiheelleni, vaikkakin tutkimuksen aiheena on nimenomaan intuition toiminen kuvajournalistin työssä eikä tutkimuksessani käsitellä intuition toimintaa ja käyttöä muunlaisessa valokuvauksessa, kuten taidevalokuvausprojekteissa.

Laitoin sähköpostiviestit edellä mainitut kriteerit täyttävälle kuvajournalisteille. Yksi kuvaaja ei vastannut viestiini, joten etsin hänen tilalleen toisen, joka suostui haastatteluun.

Halusin, että tutkimuksessani on mukana kuvajournalisteja erityyppisistä lehdistä. Haastattelemista neljästä valokuvaajasta kaksi tekee töitä pääkaupunkiseudulla suurissa sanomalehdissä ja yksi aikakauslehdessä sekä yksi maakuntalehdessä Keski-Suomessa. Jokainen haastateltavani on työskennellyt valokuvan parissa yli 20 vuotta. Kaikilla haastateltavilla oli myös muuta työkokemusta. Osalla haastatelluista on kokemusta toimittajan tai kuvatoimittajan työstä, elokuva-alan opintoja tai on tehnyt taidevalokuvaprojekteja tai muunlaisia vakituisen työn ulkopuolisia valokuvaprojekteja. Kolmella haastateltavallani kuvajournalistilla on valokuva-alan koulutus.

Jotta haastateltavien anonymiys säilyisi, en paljasta tämän tarkemmin kuvaajien taustoja. Aineiston analyysiosuutta varten olen nimennyt haastateltavani H1-H4. Koodinnumero on annettu sen mukaan, missä järjestyksessä olen tehnyt haastattelut.

3.2 Metodi

Tutkimusmenetelmänä käytän puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua, koska se sopii parhaiten aineistonkeruumetodiksi, kun tavoitteena on tutkia kuvajournalistien omia käsityksiä ja kokemuksia intuitiosta sekä heidän ajatteluaan kuvien ideoinnin ja kuvaustilanteissa toimimisen aikana. Hirsjärvi ja Hurme (2015) kirjoittavat haastattelusta aineistonkeruumetodina seuraavasti: "Haastattelua tekevän tutkijan tehtävänä on välittää kuvaa haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista. Tutkijan käsitys todellisuuden luonteesta määrää, miten hän tätä tehtäväänsä lähestyy. Mikäli hän pitää ihmismieltä (tajuntaa, tietoisuutta) olennaisena käyttäytymisen kannalta, hän suuntaa tiedonkeruunsa tuohon kohteeseen" (Hirsjärvi & Hurme, 2015, 41).

Hirsjärvi ja Hurme (2015) kertovat, että sanan "interview" (haastattelu) etymologia tuo esiin haastattelun luonteen tiedonkeruumenetelmänä: Haastattelu on sosiaalinen vuorovaikutustilanne ja haastattelussa nähdään pieni osa tai saadaan epätäydellinen kuva

jostakin. Tutkijan on lisäksi huomioitava, että haastattelu on osa tutkimusprosessia ja haastattelu perustuu kieleen. Haastatteluun osallistuvat henkilöt tuovat tilanteeseen mukanaan myös aikaisemmat kokemuksensa ja historiansa. (Hirsjärvi & Hurme, 2015, 41.)

Hirsjärvi ja Hurme (2015) kirjoittavat, että haastattelu mahdollistaa tiedonhankintaa haastattelutilanteessa, koska tilanteessa ollaan fyysisesti läsnä ja keskustelutilanne mahdollistaa tarkentavien kysymysten tekemisen. Koska tutkimushaastatteluni aihe on vaikeasti sanallistettava, koin tärkeäksi pystyä tekemään haastattelutilanteessa haastateltaville tarkentavia lisäkysymyksiä ja antaa heille aikaa pohtia vastauksiaan. Koin, että haastattelutilanteen tuli olla sellainen, että saan haastateltavan sanallistamaan asioita, mitä hän ei juurikaan aikaisemmin ole sanallistanut eikä edes ehkä tullut kovin syvällisesti pohtineeksi. Fyysinen haastattelutilanne auttoi myös ymmärtämään haastateltavien vastauksia paremmin ja syvällisemmin. Hirsjärven ja Hurmeen (2015) mukaan: "Ei-kielelliset vihjeet auttavat ymmärtämään vastauksia ja joskus jopa ymmärtämään merkityksiä toisin kuin alussa ajateltiin" (Hirsjärvi & Hurme, 2015, 34).

Teemahaastattelu pohjautuu kaikille haastateltaville samoihin teemoihin, jolloin jokaiselta haastateltavalta ei tarvitse kysyä täsmälleen samoja kysymyksiä. Hirsjärvi ja Hurme (2015) kirjoittavat: "Teemahaastattelusta puuttuu strukturoidulle lomakehaastattelulle luonteenomainen kysymysten tarkka muoto tai järjestys, mutta se ei ole täysin vapaa niin kuin syvähaastattelu" (Hirsjärvi & Hurme, 2015, 48).

Laadin perehtymieni intuitioteorioiden pohjalta kysymysrunгон asioista, joita halusin haastateltaviltani saada selville. Haastattelurungon teemojen ja kysymysten laatimisessa käytin apuna ja inspiraation lähteenä Weston H. Agorin (1986) tutkimusta *The logic of intuition: How top executives make important decisions*. Agor (1986) on tutkinut yritysjohtajien päätöksentekoprosesseja. Mielestäni hänen tutkimuksessaan esiin nostamansa kysymykset intuition toiminnasta ovat sovellettavissa kuvajournalistien valokuvia koskeviin päätöksentekotilanteisiin, vaikkakin yritysjohtajien päätöksentekoprosessit ovat erityyppisiä kuin kuvajournalistin työssään kohtaamat tilanteet. Kuvajournalistien ja yritysjohtajien päätöksentekotilanteissa samaa on se, että päätökset on tehtävä nopeassa aikataulussa, usein vähäisillä tiedoilla sekä epävarmoissa olosuhteissa. Agorin (1986) tutkimuksen tulokset ovat mielestäni sovellettavissa yksilön omaa elämää koskeviin jopa hyvin arkisiin päätöksentekotilanteisiin. Hänen tutkimuksessaan tulee esiin muun muassa kolme erilaista lähestymistapaa intuition

käyttöön päätöksentekoprosesseissa sekä intuition toimintaa parantavia ja estäviä tekijöitä.

Haastatteluissa minulla oli mukana tekemäni teema- ja kysymysrunko ikään kuin muistilappuna, jotta kaikki teemat tulisivat kaikkien kuvaajien kanssa käsitellyiksi haastattelun aikana. Teemoihin liittyvien kysymysten järjestys ja muotoilu tosin vaihteli haastattelusta riippuen. Oli luontevaa jatkaa samasta aiheesta, josta jo keskusteltiin tai josta haastateltava alkoi itsenäisesti puhua ennen kuin olin ehtinyt aloittamaan kysymistä. Kysyin myös kysymysrunгон ulkopuolelta kysymyksiä, jos sain siihen inspiraation käymämme keskustelun aikana ja ajattelin sen kautta saavani tarkentavaa tietoa intuitiosta ja sen toiminnasta. Esitin myös lisäkysymyksiä, jos en saanut tarpeeksi selkeää vastausta siihen teemaan, josta halusin vastauksia.

Haastattelun alkuun kerroin haastateltavalle minkä tyyppistä tutkimusta olen tekemässä ja että haluan kuulla heidän mielipiteitään intuitiosta ja käytännön kokemuksiaan intuition käytöstä, koska intuitiosta ei ole olemassa yhtä tieteellistä selitystä eikä sitä pystytä aukottomasti selittämään. Korostin, että kysymyksiini ei ole oikeaa tai väärää vastausta vaan haluan kuulla nimenomaan heidän omia mielipiteitänsä ja kokemuksiansa. Tällä pyrin välttämään sen, ettei haastateltava esitä muualta oppimiaan faktatietoa intuitiosta tai muilta ihmisiltä kuulemiaan asioita.

Pyrin välttämään haastattelun aikana, etten alkaisi kertomaan haastateltaville intuition teorioista tai sen luonteesta. Tämä kuitenkin oli välillä vaikeaa, jotta pystyin selittämään haastateltavalle mitä oikeastaan kysymykselläni tarkoitan. Kerroin haastattelun alkuun, että kysymys on kuvajournalistin työssä käytettävästä intuitiosta ja siitä, että asiantuntijuuden syntyminen kestää 10 vuotta (Ericsson, Krampe & Tesch-Römer, 1993, 366) ja siksi olen valinnut haastateltavaksi pitkään alalla olevia kuvajournalisteja. Jälkeenpäin ajateltuna tämän olisi kuitenkin voinut jättää kertomatta, koska se saattoi ohjata haastateltavien vastauksia kokemuksen merkityksestä intuitioon.

Pyrin litteroimaan haastattelut sanatarkasti. Halusin jättää haastatteluteksteihin puhekielen, murre sanat ja autenttiset lauserakenteet, koska tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten intuitiosta puhutaan ja miten sitä määritellään ja miten intuitio käytännössä toimii. Lähtöoletukseni oli, että intuitiokokemusten sanallistaminen on vaikeaa ja siksi tapa, jolla sitä sanallistetaan, on tärkeää väärintulkinnan välttämiseksi ja autenttisen tiedon välittämiseksi. Litteroidusta tekstistä jätin pois joitakin välisanoja, kuten "niinku", "tota",

"tavallaan" tai sanojen hakemista varsinaisen asian kertomisen lomassa. Litteroin myös oman puheeni ja haastattelukysymykset, jotta pystyisin palaamaan kysymyksenasetteluun jälkeensä, jotta tietäisin mihin kysymykseen tarkalleen olen vastauksen saanut. Huomasin jälkeensä, että olin oletanut kysyväni haastateltavalta samaa asiaa kuin muiltakin haastateltavilta, mutta olin muotoillut kysymyksen eri tavalla, jolloin saatoin saada erilaisen vastauksen kuin muilta haastateltavilta. Huomasin myös litteroitua aineistoani läpikäydessä, että jotkut haastateltavat olivat ymmärtäneet kysymykseni toisin kuin toinen haastateltava oli samankaltaisen kysymyksen ymmärtänyt.

Olen tietoinen, että en aineistoni perusteella pysty yleistämään intuition käyttöä kuvajournalistin työstä, mutta pystyn kuitenkin selvittämään, minkälaisia yhtäläisyyksiä intuitioteorioiden kanssa heidän vastauksissaan mahdollisesti löytyy.

Olen ottanut aiheen läheisyyden itselleni huomioon tutkimusta tehdessäni. Olen tehnyt lehtivalokuvaajan työtä yli kymmenen vuotta. Tutkimusaiheen läheisyys ei kuitenkaan Hirsjärven ja Hurmeen (2015) mukaan ole ongelma tutkimusta tehdessä, kun tämä osataan huomioida: "Vaikka myönnetään, että tutkijan subjektiiviset näkemykset vaikuttavat tutkimusprosessissa, tutkimuksen pitää pyrkiä heijastamaan tutkittavien maailmaa. Tulkintojen pitäisi saada tukea tutkittavissa yhteisössä, ja tutkijan olisi voitava tunnistaa oma osuutensa" (Hirsjärvi & Hurme, 2015, 18). Tutkimuksessa olen ottanut huomioon oman asemani ja yrittänyt olla pitämättä kuvajournalistin työtä koskevia asioita itsestään selvänä tai olettaa kuvaajan sanomisia oman valokuvaajan kokemukseni kautta. Tämä tuskin kuitenkaan täysin onnistui. Vaarana on, että tarkastelen tutkimusaiheeni liian kapeasta perspektiivistä. En myöskään välttämättä osannut kysyä sellaisia tarkentavia kysymyksiä kuvajournalistin työstä, joita tutkija, jolla ei ole kokemusta kuvajournalistin työstä, olisi kysynyt. Toisaalta koen, että oma työkokemukseni kuvajournalistina auttaa ymmärtämään eri tavalla valokuvaajantyön luonnetta, kuvia koskevia päätöksentekoprosesseja ja käytännön toteutuksen ongelmia sekä intuition käyttöä, koska omaan siitä kokemusta pitkältä ajalta. Tuskin olisin valinnut aiheekseni intuition merkitystä kuvajournalistin päätöksentekoprosesseissa, jos minulla ei olisi ollut kokemusta kuvajournalistin työstä. Aiheita ei olisi syntynyt, jos en olisi jo pitkään pohtinut itsekseni ja kollegoiden kanssa "sitä jotain" minkä avulla hyvät ideat ja valokuvat välillä syntyvät kuin itsestään.

Tein haastattelut joulukuun 2018 ja toukokuun 2019 välisenä aikana. Yksittäinen haastattelu kesti noin 40 minuutista tuntiin. Nauhoitin haastattelut puhelimellani sekä Olympuksen nauhurilla. Litteroin haastattelut toukokuun 2019 aikana.

3.2.1 Teemoittelu

Valitsin teemoittelun aineiston analyysin avuksi. Käytin teemojen muodostamisen kriteerinä aineistoa itsessään ja tutkimusongelmaa eli kuvajournalistien käsitystä intuitiosta ja intuitiokokemuksista sekä intuition merkitystä kuvajournalistin päätöksentekoprosesseissa.

Käydessäni läpi litteroituja haastatteluja tummensin tekstistä kohdat, joissa sain mielestäni vastauksen tutkimuskysymyksiini tai haastateltava kertoi muuten mielenkiintoisesti intuitiosta. Tekstin tummentaminen auttoi teemojen muodostamisessa. Laitoin Word-tekstinkäsittelyohjelmassa samankaltaiset vastaukset tietyn teemaotsikon alle. Jotkut vastaukset olisivat sopineet useamman teeman alle. Luin litteroituja tekstejä lukuisia kertoja, jotta ymmärtäisin haastateltavien vastauksia syvällisemmin ja oivaltavammin. Joissakin virkkeissä saattoi olla vastauksia moneen eri teeman liittyen, joita en heti teemoja tehdessäni oivaltanut. Saatoin pohtia pitkääkin, mihin kysymykseen haastateltava oikeastaan vastasi sanoessaan tietyllä tavalla. Yksi virke saattoi sisältää monia mielenkiintoisia yksityiskohtia, joihin olisi ollut mielenkiintoista paneutua syvällisemmin. Lopulta vastauksia ja teemoja pohtiessani teemat muodostuivat pitkälti etukäteen tekemääni teema- ja kysymysrunkoon pohjautuen.

Päädyin seitsemään eri teemaan, joiden avulla olen analysoinut aineistoani:

- 1) Lehtivalokuvaa koskeva päätöksenteko
- 2) Onnistuneen lehtivalokuvan määritelmä
- 3) Intuition määritelmä
- 4) Intuition toiminta

5) Ideointitekniikka

6) Intuition toimintaa parantava tekniikka

7) Kokemuksen merkitys intuition käytössä

Haastattelun aluksi kysyin haastateltavalta perustiedot iästä alalla oloaikaan ja koulutukseen. Ensimmäisessä teemassa halusin selvittää, mitkä kuvaajista riippumattomat tekijät vaikuttavat lehtikuvien sisältöön tai muotoon eli kaikki ne tekijät, jotka mahdollisesti vaikuttavat lopulliseen lehtikuvaan ja mitkä tekijät eivät ole kuvaajan päätettävissä. Tähän teemaan liittyvillä kysymyksillä halusin päästä selville kuvaajan työpäivän sisällöstä ja työn luonteesta. Tässä teemassa käsitelen sitä, miten lehtikuvien ennakkosuunnittelu toimituksissa sekä sivu- ja taittomallit vaikuttavat kuvajournalistien työhön ja intuition käyttöön.

Toisessa teemassa kysyin haastateltavien omasta näkemyksestä hyvästä lehtikuvasta, jotta saisin selville, millaista kuvaa he toivovat saavansa kuvauskeikalta. Oletan tutkimuksessani, että tämä on päämäärä, johon intuitio ohjaa.

Kolmannessa teemassa käsitellään intuitio -käsitteen määritelmää haastateltavan omasta näkökulmasta. Tällä kysymyksellä halusin päästä selvyyteen, miten haastateltava itse määrittelee intuition ja miten siitä puhuu. Tämän teeman kysymyksillä pyrin saamaan selville, mistä kuvaaja puhuu, kun hän puhuu intuitiosta.

Neljännän teeman aiheet käsittelevät intuitiota sen toiminnan näkökulmasta. Tässä teemassa pyritään selvittämään mistä tietää, kun intuitio toimii. Millaisissa tilanteissa se toimii? Mikä sen toimintaa mahdollisesti estää?

Viidennen teeman avulla halusin saada selville haastateltavien kuvien ideointitekniikkaa. Tähän teemaan liittyvillä kysymyksillä halusin selvittää, missä määrin kuvaaja hyödyntää rationaalista päättelyä ja intuitiota kuvien ideoinnissaan ja mitä kaikkea kuvien ideointi pitää sisällään.

Kuudes teemani käsittelee sitä, miten kuvajournalisti saa intuition käyttöönsä sekä sitä onko kuvajournalisteilla intuition toimintaa parantavaa metodia. Tämän yhteydessä käsitelen myös intuition käyttöön ja siitä puhumiseen mahdollisesti liittyvää häpeää, koska

lähtöoletukseni on, että intuition käyttöön liittyvä häpeä voi estää kuvajournalistia kehittämästä taitavammaksi intuition käyttäjäksi.

Viimeinen seitsemäs teema käsittelee alan kokemuksen merkitystä intuition käytössä. Tässä teemassa kuvajournalistit avaavat, miten alan kokemus on vaikuttanut heidän työskentelyynsä sekä sitä, miten kokemus vaikuttaa intuition ja kuvia koskevaan päätöksentekoon.

4. AINEISTON ANALYYSI

4.1 Lehtivalokuvaa koskeva päätöksenteko

Kaikki haastatteleman kuvajournalistit kertoivat, että heidän on kuvatessaan muistettava toimituksesta ennen kuvauskeikkaa annetut sivu- tai taittomallit, sabluunat ja eri osastojen kuvia koskevat pyynnöt. Osastoilla tarkoitetaan esimerkiksi kulttuuri- tai talousosastoa. Sivu- tai taittomallissa näytetään lehtijuttuun tulevien kuvien sijoituspaikka lehden sivulla sekä kuvien muoto eli halutaanko kuvauskeikalta esimerkiksi vaaka- tai pystykuvia.

H1:n ja H2:n mukaan osasto päättää, halutaanko jutun yhteyteen esimerkiksi uutiskuvaa, henkilökuva tai tapahtumasta kertovaa kuvaa vai tuleeko kuvasta kansikuva. Ohjeistuksessa yleensä kerrotaan, haluaako osasto esimerkiksi ainoastaan henkilön kasvokuvia. Nämä tekijät rajaavat H1:n mukaan paljon sitä, mitä kuvajournalisti ylipäättään lähtee kuvaamaan. Kuvan sisältö syntyy kuitenkin hänen mukaansa aina kuvauspaikalla, kun kuvaaja pääsee näkemään, mikä voisi olla valokuvauksellisesti mielenkiintoista.

Kysyessäni kuvaajilta kuvien ideoinnista sainkin yllättäen kaikilta haastateltaviltani vastauksia siitä, että he eivät juurikaan pääse kunnolla ideoimaan valokuvia lehteen kuvien ennakkosuunnittelun ja sivumallien takia. Kaikki kuvajournalistit kokivat, etteivät he voi juurikaan käyttää luovuuttaan ja intuitiotaan työssään, koska kuvat ovat suunniteltu etukäteen hyvin pitkälle.

Kaikki haastatteleman kuvajournalistit kokivat ennakkosuunnittelun ja sivu- ja taittomallit heidän työtään vaikeuttaviksi tekijöiksi, koska lehtivalokuvauksen luonteen vuoksi ennakkosuunnittelu rajoittaa ja jopa sotkee kuvien ideointia. Kaikkien haastateltavien mukaan usein vasta kuvauspaikan päällä tietää millainen tapahtuma on, millaisia siellä olevat ihmiset ovat ja mitä he kertovat tapahtumasta tai itsestään. Vasta paikan päällä selviää, mikä on oleellista ja visuaalisesti mielenkiintoista kerrottavaa juuri tämän juttuaiheen yhteydessä.

H2 kiteyttää sen pettymyksen, mikä kaikilla haastattelemillani kuvajournalisteilla on valokuvaajan työn ja journalistisen kuvan sisällön muuttumisesta. Sellaista valokuvaa, mikä haettaisiin elämää havainnoimalla ja tarkkailemalla ei juurikaan enää tehdä:

Meillä on tavattoman vähän aiheita missä vois oikeesti valokuvata, havainnoida sitä aihetta ja sit tuoda havaintoja kuvina toimituksiin. Kaikki on aika paljon ennalta arvattavissa olevaa, mitä me tehdään. Hyvin menee viikkoja et teet kuvaa missä sä oot nähnyt jotain. Ne on vähän sellaisia valmiita petauksia mitä me mennään kuvaamaan. (H2)

H4:n mukaan ennakkosuunnittelu ja sivumallit ovat muuttaneet kuvaajien työtä niin, että kuvia lähdetään suunnittelemaan niiden muoto edellä:

Kun lähdetään se muoto edellä (suunnittelemaan kuvia), niin sisältö tulee siellä jossakin näin niin kuin karkeasti sanottuna. Se on mun kaltaiselle tekijälle ei niin kauheen inspiroivaa. (H4)

H4 on sitä mieltä, että ennakkoon suunnitellussa kuvaamisessa saa ja pitää tietenkin käyttää luovutusta ja intuitiota, mutta se on silloin erilaista kuin jos etukäteen suunniteltuja kuvia ja sivumalleja ei olisi. Hän kokee valokuvaamisen hankalaksi ja ei kovin inspiroivaksi:

Taittomallit ovat tosi tiukat, että se on kyllä muuttanut työskentelyä urallani. Se on ollut merkittävin muutos mikä vaikuttaa ja tavallaan suitsee sitä tekemistä. Se voi olla joissakin tilanteissa helpottavaa, että tulee raamit. Mut (kuvaamisesta) tulee vähän semmosta reikien täyttämistä. Se mikä aikaisemmin oli ihanaa et, kun menee (keikalle) niin saa katsoa ja miettiä, miten mä saisin tästä parhaan kuvan. Se on ollu ajatus. Nyt se on, että miten tän saa siihen koloon, siihen reikään tän tilanteen jotenkin. En sano, etteikö siinäkin saa ja voi ja pidä käyttää luovuutta ja intuitiota mut se on erilaista. (H4)

H2: n mielestä erilaisia "karsinoita", joihin kuvia pitää ottaa, on nykyään niin paljon, että se vaikuttaa kuvan ottamiseen. H3 sanoi, että hän on viimeisen kahden vuoden aikana ottanut paljon enemmän pystykuvia kuin aiemmin, koska niitä tarvitaan lehdessä enemmän. Hänen mielestään uutiskuva on perinteisesti vaakakuva. Nykyään, kun kuvauskeikoilta kuitenkin halutaan pystykuvia, hän tuntee olonsa välillä "jakomielitautiseksi", kun ei tiedä mitä lähteä kuvauskeikalta hakemaan. Hän on kuitenkin

hyväksynyt tilanteen ja päättänyt ottaa kuvien ennakkosuunnittelun ja sivumallien tuomista vaatimuksista huolimatta hyviä kuvia.

H3:n mielestä kuvaaminen ei toimisi, jos toimittajat tai art directorit alkaisivat määrittelemään hyvin tarkkaan kuvien sisältöjä. Tietenkin kuvaajan on tiedettävä, mistä aiheesta juttu tehdään ja ketä ollaan haastateltu, jotta oikeat henkilöt saadaan kuviin mukaan. H3 näkee kuvien ennakkosuunnittelua haittaavana tekijänä sen, että suunnittelijalla ei välttämättä ole kuvajournalistista osaamista. Hänen mukaansa kuvista tulee tylsiä, jos kuvien sisältöjä lähdetään miettimään ilman kuvajournalistista lähtökohtaa:

Jos sisällöt ajatellaan aina kirjallisista tai journalistisista lähtökohdista, ilman, että siihen mietitään kuvajournalistisia lähtökohtia niin sitten se on aika tylsää, siitä ei tuu kauheen visuaalista välttämättä. (H3)

H1:n kuvaa niin kuin esimerkiksi päälliköt tai toimittajat pyytävät, mutta kuvaa sen lisäksi myös muitakin kuvavaihtoehtoja:

Voihan olla, että sekin toimii mitä on pyydetty, voi olla, että sekin onnistuu, ei siinä sit mitään. Mä kuitenkin aina yritän tuottaa muutamia vaihtoehtoja, ettei oo vain se yksi. (H1)

H4 oli ainut kuvaaja, joka sanoi ideoivansa juttuaiheita, vaikka sitä häneltä ei odoteta. Hän kertoo ennakkosuunnittelusta ja sivumalleista seuraavasti:

Nykyäänhän sellaista (valokuvien ideointia) on ihan hirveän harvoin. Tabloidin myötä sen kaltainen luovuus mennyt minimiin. Ideointia pääsee tekemään tosi harvoin, tai kyllähän sitä saa tehdä. Tää on niin ennakoitua kaikki nykyään, että on tietysti ihan sisällöllistä ideointia, vaikka juttuaiheita, mä teen sitäkin. (H4)

Kaikki haastateltavani kuitenkin kertoivat, että sivu- ja taittomalleissa on joustovaraa, ja niitä välillä muutetaan, jos tarve vaatii. Kaikki kuvaajat olivat sitä mieltä, että lopulliseen kuvaan kuvaajalla on päätösvalta niissä puitteissa, joissa hän kuvan sisältöön pystyy ennakkosuunnittelun takia vaikuttamaan:

Kyllä saa vaikuttaa (kysymys siitä, miten paljon kuvaaja saa vaikuttaa kuvan lopputulokseen). Tottakai niissä rajoissa, että on tiedonvälityksen kannalta merkittävää, tärkeitä. Ei siinä sitten ole ongelmaa. Yks kuva on sensuroitu vuosien varrella. Siitä on jo aikaa se 20 vuotta. (H4)

4.2. Onnistuneen lehtivalokuvan määritelmä

Lähtöoletukseni on, että kaikki haastatteleman kuvajournalistit ovat useiden vuosien saatossa sisäistäneet onnistuneen lehtikuvan määritelmän osaksi asiantuntijuuspohjaista intuitiotaan ja toteuttavat määritelmää työssään parhaansa mukaan rationaalisen päättelyn avustamana. Tutkimushaastatteluissa en kuitenkaan selvittänyt tarkemmin, mistä kaikista kokemuksista ja opeista haastattelemieni kuvajournalistien onnistuneen lehtikuvan määritelmä koostuu. Voidaan kuitenkin olettaa, että tieto on omaksuttu lukuisista lähteistä, kuten aiemmista opinnoista, alaa koskevasta kirjallisuudesta, valokuvaajakollegoilta ja työpaikalta.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että onnistuneen lehtikuvan täytyy ensisijaisesti välittää informaatiota ja olla visuaalisesti kiinnostava.

H2 kertoo onnistuneesta lehtikuvan määritelmästä seuraavasti:

Siis informaatiostahan siinäkin (lehtikuvassa) pitäisi olla kysymys. Jos se kuva pystyy kertomaan siitä aiheesta jotain olennaista. Lehtikuvanhan pitää olla aika yksinkertainen, koska juttuja katotaan nopeesti ja jos kuva on vaikea niin siihen ei pysähdytä. Ja sen (valokuvan) pitää olla visuaalisesti kiinnostava. Ja sehän on se juttu. Täytyy pystyä rakentamaan jotain, joka näyttää hyvältä. (H2)

H2, H3 ja H4 kertoivat, että onnistuneen valokuvan täytyy olla elämyksellinen. Elämyksellisyys pysäyttää valokuvan helppolukuisuuden lisäksi katsojan katsomaan kuvaa:

On myös elementti, mikä on lehtikuvassa tärkeä, on elämys. Kuvan pitäisi olla enemmän elämyksellistä ainesta kuin vaikka tekstin. Hyvä tekstikin voi olla elämyksellinen mutta hyvän lehtikuvan pitää olla elämyksellinen. Niin että sitä jää kattomaan. Silloin ei aina voi mennä silleen, että täst nyt näkyy toi kone ja kun väännetään tästä napista, kun painetaan, niin sillen tapahtuu se mistä kerrotaan. Se voi olla jotain ihan muutakin. (H2)

H1:n mukaan onnistunut lehtikuva on H2:n tavoin sellainen, joka kertoo kiinnostavan tarinan helposti ja ymmärrettävästi. H1:n mukaan onnistuneen lehtikuvan pitäisi myös herättää mielenkiintoa katsojassa. Hän lisää, että tämän lisäksi on erilaisia

valokuvakerronnallisia seikkoja, mitä kuva voi sisältää. Näitä ovat esimerkiksi syvyysvaikutelma, valon käyttäminen, kuvan pinnan käyttäminen ja kuvan reunojen hyväksi käyttäminen kuvan sommittelussa.

H3 sanoo H2:n tavoin, että onnistuneen lehtikuvan pitää kiteyttää aihe, josta ollaan puhumassa ja minkä asian äärellä ollaan. Sen pitää kertoa jotain olennaista aiheesta. H3 määritteli, että hyvässä lehtikuvassa on myös yllätyksellisyyttä. Hänen mukaansa onnistuneen lehtikuvan määritelmän yhteydessä voidaan puhua myös kuvan hienosta kompositiosta, mutta sen lisäksi pitää olla yllätyksellisyyttä.

H4:n mukaan onnistuneen lehtikuvan määrittele genre, johon kuvaa lähdetään ottamaan. Lehtikuvasta puhuttaessa tiedonvälitys on ensisijainen tavoite. Tietyissä uutistilanteissa, esimerkiksi onnettomuuksia kuvatessa riittää, että on ylipäättään saanut otettua kuvan tilanteesta. Tällöin kuva voi olla teknisesti huonolaatuinenkin. Kuitenkin puhuttaessa yleisesti lehtivalokuvauksesta eikä ääritapauksista, H4:n mukaan tärkeää lehtivalokuvassa on informaation ja visuaalisuuden lisäksi myös tunnelman välittäminen:

Se (tunnelman välitys) antaa lisäarvoa tiedolle ja jutulle. Nostaa sitä toiseen potenssiin. Ja jos se vaikka pystyy herättämään tunteita katsojassa, koska se kuva on se ensimmäinen minkä lukija näkee. Se ei näe tekstiä vaan se näkee kuvan. (Valokuva) herättää kiinnostuksen siihen juttuun. Herättää jonkinlaisen tunteen ja mahdollisesti kokemuksen, elämyksen. (H4)

4.3. Intuition määritelmä

Tutkimuksessani olen kiinnostunut siitä, mitä kuvajournalistit ajattelevat intuition olevan ja miten intuitio toimii.

Kaikki haastattelemanani kuvajournalistit sanoivat intuition olevan varmuuden tunne omista valinnoista. Tällöin epävarmuus omista valinnoista katoaa. He kertoivat, että intuitio on tunne siitä, että jotain pitäisi tehdä, mutta siihen ei ole rationaalista syytä. Tällöin tietää

pohtimatta, mistä hetkestä tulee hyvä kuva tai miten kuvaus kannattaa toteuttaa. Esimerkiksi H4 kuvaili intuitiota seuraavasti:

Sillon, kun tulee intuitio ja semmonen tila, niin sitä (kuvausta) ei tartte miettiä. Kaikki vaan sujuu silleen näin, näin, näin, näin (hyvin). (H4)

H3:n ja H4:n mielestä intuitio on osaamista lukea tilanteita ja ihmisiä, joka auttaa kuvattavan ohjaamiseen juuri hänelle sopivalla tavalla. H2:n mukaan intuitio on hyvän kuvaushetken ja -tilanteen hoksaamisesta:

En mä hirveesti pohdi (kuvanottohetkellä miksi ottaa tietynlaisen kuvan). Joku vaan ihmisen satunnainen ilme tai liike näyttääkin hyvältä. Nyt puhun näistä pörstäkuvista, tämmösistä aika ennakoitavista kuvista mut jos tekee reportaasimaisempaa, mikä on älyttömän harvinaista nykyään, sen tyyppisessä kuvassa ehkä intuitio, tai mikskä sitä kutsuukin, toimii paljon isommassa roolissa, koska ei ole valmiita kuvia mitä pitäis ottaa, vaan pitää hakea jotain tilanteen mukaan. Ja hiffata siinä tilanteessa jotain. Osata ennakoida asioita. (H2)

H3:n mukaan ensireaktio on intuitiota, koska tietoinen päättely ei ole silloin vielä mukana. Silloin intuition luottaen saa otettua hyvän kuvan. Itseensä luottaminen on tärkeää siinä, että osaa toimia oikein:

Tietää, niin kun sitä vaan uskoo itseensä ja nopeeseen reaktioon ja että ensi reaktio usein on aika hyvä. (H3)

H1 kertoi, että intuitio ei tule pakottamalla. Hän myös tietää varmuuden tunteen perusteella, mihin paikkaan hänen kannattaisi kuvauspaikalla mennä, koska arvioi, että siinä kohtaa saattaisi tapahtua jotain mielenkiintoista. Hän kuitenkin jäi pohtimaan, onko edellä mainittu kuitenkaan intuitiota vai kokemuksen tuomaa ammattitaitoa.

H4 ajattelee intuition olevan tietämistä, joka luultavasti perustuu omaan maailmankuvaan, kokemuksiin, ajatuksiin, toiveisiin ja tavoitteluihin. H4:llä tunne voi olla varmuuden tunteen lisäksi rauhan tunne.

H2 kuvailee intuitiota vaistoksi tai aavistukseksi:

Vaisto lähellä. Tai monesko aisti. Aavistus. (H2)

Sadler-Smithin ja Shefyn (2004) mukaan intuitio on enemmän kuin vaisto (instinct). (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 87.) Arkikielessä vaistolla tarkoitetaan ihmisen perimästä ja ympäristötekijöistä johtuvaksi sisäiseksi tekijäksi, joka saa määräoloissa ihmisen käyttäytymään tahattomasti määrätyllä tavalla. Vaisto voi myös tarkoittaa herkkää huomaamisen tai ennakkoinnin kykyä tai tajua asioista. (Kielitoimiston sanakirja, 2018.) Sadler-Smith ja Shefy (2004) kuvaavat intuition toista puolta, tuntemista (intuition-as-feeling), aavistukseksi (gut feel). Tämän aavistuksen paikkansa pitävyyden testaaminen ajan mittaan voi auttaa henkilöä ottamaan selville, kuinka paljon hän voi luottaa intuitioihinsa. Intuition voi sekoittaa muihin tunteisiin, kuten pelkoon, jotka voivat vääristää intuition antamaa tietoa. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 84-85.)

4.4. Intuition toiminta

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen halunnut selvittää muun muassa, miten intuitio toimii kuvajournalistin työssään kohtaamissa päätöksentekotilanteissa. Intuition toimintaan liittyvillä haastattelukysymyksillä tavoitteenani oli avata tarkemmin ja konkreettisemmin, miten intuitio ilmenee käytännössä kuvajournalistin työssä ja mistä tietää, että se toimii. Tuntuuko se joltain? Mikä sen toimintaa estää?

Kaikkien haastattelemini kuvajournalistien mukaan intuitio toimii kuvaustilanteessa niin, että silloin ei juurikaan ajattele mitään, vaan toimii tietyllä tavalla. Esimerkiksi H4 kuvailee intuitiota sellaiseksi, että "se vaan tapahtuu" eikä silloin tarvitse sen kummemmin miettiä tekemistään:

Se vaan jotenkin tapahtuu ihan hetkessä se tieto, että se on tossa noin. (--) Kun vaan menee johonkin tilaan, niin se on vaan siinä. Esimerkiksi joku toimittaja voi sanoa, että hei, koittakaa etsiä sitten joku kiva tausta ja miettiä että saahaan siihen kuvaan sitä ja tätä. Mut sen näkee siinä hetkessä et hei toi ihminen on ihan riittävän mielenkiintoinen, että ei tarvii mitään muuta kuin se valo, jolla nousee henki esille. Se kaikki muu on ylimääräistä. (H4)

H2:n kuvailee intuition toimintaa niin, että silloin tietää hetken, jolloin hyvän kuvan saa otetuksi ikään kuin kaikki tekijät kolahtavat kohdalleen ja ilmiön ydin tiivistyy valokuvaksi.

Sitähän etsii sitä paikkaa ja hetkeä jollon asiat kolahtaa kohdalleen ja paljastuu. Ilmiö paljastaa ittiesä jotenkin asioiden puolesta ja visuaalisesti. Etsimistähän se kuvaaminen on. Jossain kohtaa huomaa vaan että "nyt". Että nyt täs kohtaa mä oon oikeassa paikassa.

Kaikkien kuvaajien mukaan kuvaamisessa tarvitaan rationaalista päättelyä, mutta kuvaamiselle otolliset tilanteet menevät ohi, jos asioita miettii liikaa. H3 kertoo tämän seuraavasti:

Katseen suunnat on sellaisia mihin mä kiinnitän tietoisesti huomiota kuvaustilanteessa huomiota, mutta ei siinä sitten kun hyppää siihen tilanteeseen niin kyl se sieltä selkärangasta tulee. Siinä ei oikein ehdi. Tilanteet häviää, jos niitä rupee hirveesti miettimään. Tottakai ennakoi et jos kattoo että yks asia tulee tuolta ja toinen tuolta ja sit ne kohtaa tossa että silloin on se (kuvanotto) hetki. Se tulee sen kokemuksen kautta, että haalii itselleen sen parhaan paikan. (H3)

Ensireaktiossa tietoinen päättely ei ole vielä mukana, joten silloin H3:n mukaan intuition luottaen saa otettua onnistuneen valokuvan:

Tietää, niin kun sitä vaan uskoo itseensä ja nopeeseen reaktioon ja että ensi reaktio usein on aika hyvä. (H3)

H4 sanoo H3:n tavoin, että kuvausta koskevassa päätöksenteossa ongelmana voi olla, että kuvausta lähestyy liikaa pelkän rationaalisesti saadun tiedon avulla. H4:n mukaan intuition käyttöä sotkee tarpeeton informaatio kuvausaiheesta tai -kohteesta. Jos hän saa liikaa tietoa, hän näkee vaarana, että ajatus lähtee kulkemaan väärille raiteille. Jokin epärelevantti asia voi saada isomman roolin kuin kuuluisi. Hän mieluummin menee tuoreella mielellä kuvaustilanteeseen, jotta on enemmän auki tilanteen tarjoamille kuvausaiheille. Hän kuitenkin toteaa, että on vaikea määrittellä mikä informaatio on tarpeetonta.

Kaikkien haastattelemieni kuvaajien mukaan intuition toiminnalle tärkeää on olla itsevarma. H3:n mukaan itseensä luottaminen on tärkeää siinä, että osaa kuunnella intuitiotaan ja osaa toimia oikein kuvaustilanteessa. H2 kertoo H1:n tavoin ujouden estäneen kuvien ottamista nuorempana. Valokuvaajan työssä tarvitaan rohkeutta ottaa kontaktia erilaisiin ihmisiin ja ehdottaa heille kuvausideoita vaikeistakin aiheista:

Nyt en osaa nimetä mitään esimerkkiä mutta ne (epäonnistuneet kuvaukset) on liittynyt ehkä sellaseen, että tossa olis jotain (kuvattavaa) mutta tilanteet on ehkä ollu sellasia että on ollu vähän ujo tai ei ole jostain syystä uskaltanut tai tän tyyppisiä asioita. Että perhana miks mä en menny ottamaan tota. Siinä olis voinut olla jotain. Se syy on voinut olla, että se tilanne olis ollu vaikea selittää niille ihmisille, miks just tää (kuvaidea). (H2)

H1 kokee, että hänen ollessa kuvauskeikalla yksin ilman toimittajaa intuitio toimii paremmin. Silloin ei tarvitse pystyä perustelemaan mukana olevalle toimittajalle, miksi haluaisi tehdä kuvauksen tietyllä tavalla. Omaa ääntään on tällöin helpompi kuulla. Jos juttukeikalla on toimittajan kanssa, H1:n mukaan tarvitaan kuvaajalta vahvuutta, jotta uskaltaa ehdottaa toimittajalle omia näkemyksiään kuvauksesta:

Siksi yksinään kuvaaminen on helpompaa, koska on helpompi vaan noudattaa sitä sun, sanotaan sitten intuitiota, sitä et mitä nyt tekisin. On helpompi noudattaa sitä omaa ääntäsi kuin jos olet toisen kanssa. Sille pitää aina ehdottaa, että mennäänpä nyt tonne ja tehdäänpä näin. Ja asiat tietysti riippuu (siitä), kuinka vahva sä oot. Kyl mä sit välillä vaan meen ja teen ja sit jos toimittaja on kadonnut johonkin niin on. (H1)

Kaikkien haastattelemieni kuvaajien mukaan intuition toiminta vaatii useimmiten aikaa eikä se onnistu kiireessä. Flow-tilassa ei analyttisesti pohdi kuvausta vaan silloin intuitio saa tilaa toimia vapaasti rationaalisen päättelyn häiritsemättä liikaa intuition toimintaa. H2 esimerkiksi kertoo, että normaaleilla työkuvauskeikoilla aikaa ei anneta flow-tilaan pääsemiseksi ja kuvan toteuttamiseksi riittävästi. Kun flow-tilaan ei pääse, luovuus ja intuitio eivät pääse kukoistamaan. Silloin H2 päätyy toteuttamaan tylsiä, moneen kertaan aikaisemminkin käyttämiään kuvausratkaisuja. Reportaasimaisemmassa kuvaamisessa flow-tilaan yleensä pääsee:

No, flow-tilahan on taas luksusta, koska aikahan on se juttu. Tällasillä työkeikoilla sitä aikaa ei niin valtavasti ole. Sit kun ne kuvatilaukset on semmosia, että ei siitä lärvistä mitään flow'ta saa aikaseks. Ei, se tulee sitten enemmän sellaisessa reportaasimaisemmassa duunissa. (H2)

H3:n mukaan flow-tilaan pääsee välillä helposti. Toisinaan hän joutuu kokeilemaan useanlaisia lähestymistapoja kuvaustilanteessa, jotta pääsy flow-tilaan onnistuu:

Välillä asiat näyttävät loksahtelevan paikalleen ja sit jos ei lähde loksahamaan niin sit mä muutan (kuvauksen) lähestymistapaa. Et siinä saattaa joskus mennä pidempikin aika, että pääsee siihen flow-tilaan. (H3)

H1 ajattelee intuition ilmenevän eri tavoilla, riippuen siitä millaisia kuvia hän on ottamassa. Intuition käyttö on hänen mukaansa erilaista henkilökuvauksessa kuin tapahtumakuvauksessa. Henkilökuvauksessa sitä tarvitaan kuvaustaustan ja paikan valitsemiseen. Tapahtumakuvauksessa puolestaan tarvitaan intuitiota oman kuvauspaikkansa valitsemiseen.

Agorin (1986) tutkimuksissa yritysjohtajien intuitiosta kävi ilmi, että he tiesivät oikean ratkaisuntunteen perusteella, kuten esimerkiksi täydellisenä harmonian tunteena tai yhtäkkisenä oivalluksena siitä, että on löytänyt oikean ratkaisun. (Agor, 1986, 9.) Suurimmalla osalla kuvaajista oli tullut vastaavankaltaisia tilanteita. Kuvaajilla oli ollut kuvatessa tunne siitä, että juuri tietyistä hetkestä täytyi ottaa kuva. He olivat saaneet tiettyyn kuvaushetkeen tiivistettyä kaikki oleelliset asiat, vaikka he eivät olleet kuvaushetkellä tietoisia tästä. He olivat jälkeinpäin kuvia katsoessaan oivaltaneet, että kuvaidea oli ollut erinomainen. H3 kuvailee edellä kerrottua tilannetta seuraavasti:

Ehkä enemmän menee niin, että intuitiolla menee kuvaustilanteessa mutta siinä (kuvien) valintatilanteessa rupee löytämään merkityksiä niistä kuvista ja alkaa tekemään semioottista analyysia siitä suhteessa tekstiin ja muihin kuviin, jotka tulee siihen yhteyteen. (H3)

H1:llä, H3:lla ja H4:lla oli kehollisia tuntemuksia intuition toimiessa. H2:lla ei ole tällaisia tuntemuksia ollenkaan. H3:lle tulee pieniä hikipisaroita huulen yläpuolelle intuition toimiessa. H4 saattaa joskus tuntea intuition niin, että iho on kananlihalla, mutta yleensä hänellä on rauhan tai varmuuden tunne siitä, että on tehnyt oikean päätöksen. H1:llä on kehossaan tyytyväisyyden tunne. Hän kuitenkin luottaa täysin varmuuden tunteeseen. Sen säilyttäminen on myös tärkeää, jotta pysyy hyvä kuvausvire päällä:

Kyl siitä (oikeasta päätöksestä) tietysti voi tulla tyytyväinen olo. Sit voi olla, että oot vähän vääräs kohtaa. Siitä tulee hölmö olo tai vähän ikävä olo varsinkin, kun tietää ettei sitä saa enää takaisin. Se pitää vain unohtaa ja kattoa mitä muuta mä voisin seuraavaksi saada. Ei sitä kannata jäädä suremaan. Koko ajan pitää kattoa eteenpäin mitä seuraavaksi. Silloin pysyy vire hyvänä. (H1)

H3 on H2:n tavoin vahvimmin intuition kanssa tekemisissä silloin kun hän tekee puhdasta reportaasikuvaa. Silloin hän "syttyy" eli innostuu kuvaamisesta intohimoisesti, jonka kautta intuitiokin toimii hyvin yhdessä kokemuksen kanssa:

En mä nyt hirveästi intuitiota mieti mutta valokuvaajan täytyy olla hirveen kiinnostunut siitä mitä se tekee, et se on enemmän kuin työtä. Täytyy olla elämäntapa, intohimo, jotta se draivi on niin kova, että intuitio tulee varmaan aika paljon sen kautta, kun kokemusta on tarpeeks ja intohimo säilyy. (H3)

H3:lle on tärkeää mielenkiinnon ja intohimon ylläpitäminen työssään. Hän usein miettii itselleen teknisen haasteen, jota hän toteuttaa tehdessään lehden kuvauspyyntöjä. Näin mielenkiinto ja motivaatio kuvaamiseen säilyy yllä. Jos työtään vaan suorittaa päivästä toiseen, intuitio ei pääse hänen mukaansa edes kehittymään:

Ehkä sellaisella ihmisellä (työtään suorittamalla tekevällä) ei intuitio oikein pysty kehittymäänkään, koska sitä ei ole (kuvaus)tilanteessa herkästi vereslihalla, aistit auki. Ja sekin et jos luottaa intuitioon, niin siinä tietenkin se toinen puoli on se, että siihen liittyy myös epäonnistuminen, koska välillä menee vinoon se homma, että se täytyy hyväksyä. (H3)

H4 kertoi, että hän toimii elämässään kaikessa tekemisessään intuitiolla. Intuitio on hänelle ikään kuin hyvä opas. H4 sanoi, että intuitio toimii hänellä parhaiten, kun hän antautuu hetkelle. Silloin ei ala toteuttamaan ennalta suunniteltuja kuvaideoita vaan kuulostelee tilannetta. Hän kuitenkin pohti, onko kyse pohjimmiltaan tilannetajusta vai intuitiosta:

Se (varmuuden tai rauhan) tunne toimii niin, että kun on tullut ohjeistuksia niin sitten kun on siinä tilanteessa niin katoo, että okei ohjeistukset ovat noin mutta täähän on se juttu. Että näin pitää (kuvata). Ja sit sen vaan jotenkin tietää, että se on näin. Et harva tarvii perusteluja sitten mutta puhutaanko silloin intuitiosta vai jotenkin siitä tilannetajusta tai näkemisestä, kokemisesta siellä paikan päällä. Kyllä siinä puhutaan myös intuitiosta. Ei lähde orjallisesti noudattamaan sitä annettua ohjetta vaan antaa sen tilanteen (viedä). Antautuu sille hetkelle. (H4)

Agorin (1986) mukaan eräille yritysjohtajille oli tärkeää hautoa päätöstään, jotta sai parhaan lopputuloksen aikaiseksi. (Agor, 1986, 13.) H1:llä ratkaisun tekemistä ja intuition toimintaan auttaa, että alitajunta saa työstää ongelmaa rauhassa tietoisien mielen puuttumatta siihen:

Intuitio on musta semmoista, että jos on jokin ongelma, kun sä meet nukkumaan niin aamulla sul saattaa olla siihen mieles kyl ratkaisu, se on tullut tällai intuitiivisesti. (H1)

Agorin (1986) tutkimuksessa kävi ilmi, että yritysjohtajat tekivät virheellisiä päätöksiä, vaikka he olivat saaneet intuitionsa avulla selkeitä merkkejä siitä, että he olivat valinneet käyttökelpoisen vaihtoehdon. (Agor, 1986, 12.) Haastattelemani kuvaajat sanoivat liiallisen analyttisen pohdinnan lisäksi joitakin muita intuition toimintaa estäviä tekijöitä. H4:n mukaan stressi sotkee intuition toimintaa. Stressiä voi tulla, jos joutuu tekemään montaa asiaa yhtä aikaa, kuten kuvaamaan televisioon live-lähetystä ja tallennelähetystä sekä ottamaan ja lähettämään valokuvia omaan lehteen ja kumppanilehdille. Sen lisäksi kuvaustilanteessa täytyy muistaa toimituksesta annettu sivumalli, jossa kerrotaan kuvien muoto ja koko. Silloin H4 ei ehdi keskittyä hyvän kuvan ottamiseen. Positiivinen stressi on puolestaan hänen mukaansa hyvä asia. Hän nimeää myös toiveajattelun yhdeksi tekijäksi, joka saattaa pilata kuvaustilanteen. Jos etukäteen odottaa, että kuvaustilanteesta pitäisi saada otettua hienoja kuvia, mutta kuvaaminen ei siitä huolimatta tahdo onnistua, toiveajattelu voi lisätä suorituspainetta. Tällöin kuvat helposti epäonnistuvat. H4 kertoo, että antautuminen tilanteelle on hyvä asia. Hän kertoo, että jos vaikeita tunteita tulee kuvaustilanteessa pintaan, niin on tärkeä hyväksyä ne, mutta jos niitä alkaa vastustamaan tai pelkäämään kuvaus menee helposti pieleen. Tällaisesta tilanteesta H4 pääsee eteenpäin luottamalla, että haluaa tehdä työnsä niin hyvin kuin osaa, mutta jos kuvaaminen tai kuvan ideointi ei juuri sillä hetkellä onnistu, kuvauksen epäonnistuminen ei ole hänelle kuitenkaan maailman tärkein asia. H4 kertoo myös tylsistymisen sotkevan intuition käyttöä, koska silloin ei ole hereillä kuvaustilanteessa. Tylsistyminen uhkaa helposti siinä vaiheessa, kun on tehnyt työuransa aikana kymmeniä ja jopa satoja kertoja saman kuvauksen:

Yritän itselleni muistuttaa, kun tosiaan olen tehnyt tätä (työtä) pari vuosikymmentä, että aika usein toistuu samat tilanteet ja helposti voit kynnistyä. (--) Sellanen vaara voi olla olemassa. Sit yrittää muistuttaa siitä ihmisten kohtaamisesta itseään. Se on kuitenkin uniikki tilanne joillekin. Kun tosiaan johtajat ovat jatkuvasti siinä (esillä). Se on heille se ja sama mut sit on jotain yksityishenkilöitä, joille se on ihan ainutkertainen. Ja ne on hienoja kohtaamisia. (H4)

H1 kertoo tekevänsä kuvaustilanteissa niin kuin hänestä tuntuu oikealta. Silti kuvaukset menevät välillä pieleen. Hän ei osaa eritellä sen tarkemmin, mikä intuition toimintaa

vääristä. Hän kuitenkin näkee tärkeänä, että oikean päätöksen ja hyvän kuvan eteen näkee vaivaa ja yrittää tehdä oikean ratkaisun. Se ainakin auttaa intuition toiminnassa:

Kyllähän aina pieleen menee välillä, eri syistä. Mä en oikein muista tohon sopivaa muistoa. Mä yleensä noudatan intuitiota. Mä yleensä teen niin kuin musta tuntuu, koska se ainoa mihin mä voin luottaa, jos se sit menee pieleen, niin menee, ei siinä mitään. Mä kyllä oon aika ahkera. Mä kyllä näen vaivaa ja teen työtä, se on tietysti toinen, että sä yrität. Jos se lopputulos ei sitten ookkaan kuin keskikertainen niin sä oot ainakin yrittänyt. (H1)

H3:n mielestä intuitio ilmenee myös osaamisena lukea tilanteita ja ihmisiä, mikä auttaa kuvattavan ohjaamiseen juuri kuvattavalle sopivalla tavalla. H1 kertoo H3:n tavoin, että kuvajournalistin on käytettävä intuitiotaan kuvausaiheen oikean menetelmän valitsemisessa. Kuvaajan on osattava päättää, miten lähteä hakemaan kuvia ja lähestyä aihetta, jotta saisi otettua juttuun onnistuneita valokuvia. H1 kuvailee tätä seuraavasti:

Se (että sai kuvauskeikalta kuvia) tuli ihan vaan raa'asta (työstä), että kaikkiin, jotka kävelee ohi niin kaikkiin ottaa kontaktin. Sitten jotkut niistä on kiinnostavia tai sopii siihen tarinaan. Se ei ole oikeastaan mitään intuitiota, se on vaan raakaa työtä. Se pitää oivaltaa, että millä menetelmällä tästä jotain saa. Siinä on tietty intuitio. Siinä on muuten yksi intuition, intuitiivisen päätöksenteon yksi (muoto) on se et, mikä on se menetelmä, miten ruveta lähestymään. Ja pelkkä järki ei ole siinä (mukana). (H1)

4.5 Ideointitekniikka

Ideointitekniikkaan liittyvien haastattelukysymyksien tarkoitus oli avata kuvajournalistien käyttämiä kuvien ideointiprosesseja. Lähtöoletukseni oli, että kuvajournalistin työssä rationaalinen päättely ja intuitio toimivat yhteistyössä toistensa kanssa, jolloin parhaat lopputulokset saadaan aikaiseksi.

Suurimmalla osasta haastateltavistani ei kuitenkaan lähtöoletukseni vastaisesti ollut varsinaista kuvien ideointimetodia. H1, H2 ja H4 eivät suunnittele kuvia etukäteen vaan he kokevat, että parhaat kuvat syntyvät niin, että kun menee paikanpäälle katsomaan mitä

siellä tapahtuu ja millaisia ihmiset ovat ja sen jälkeen vasta päättää millaisia kuvia ottaa. He kokevat, että kuvien ennakkosuunnittelun takia kuvaajille annetut kuvauspyynnöt sitovat heitä niin paljon, että heiltä saattaa jäädä huomaamatta kuvausmahdollisuuksia kuvauspaikalla. Kuvauspaikka tai -aihe voisi tarjota aivan erilaisia kuvaustilanteita kuin mitä ennakkoon kuvien sisällöiksi on toimituksissa suunniteltu. H2:n kommentti valokuvien ideointitekniikasta tiivistää myös H1:n ja H4:n ajatukset:

En suunnittele tarkkaan etukäteen. En. Kyl mä tietysti vähän mietin et mikähän on odottamassa paikan päällä. Ja mitähän pystyy tekemään. (Jos) aiheesta tietää niin tulee mieleen jotain niin kun tän vois kuvata näin tai niin. Ei se useimmiten mene niin ja mä oon ruennu mieltii et mä en etukäteen pohdi mitään. Mä en suunnittele mitään. Paikan päällä näkee. Jos jää jumiin johonkin ennakkoajatuksiin niin sitä alkaa jyyntämään sit jotain. Paikan päällä keksiikin jotain ihan muuta. (H2)

Toisin kuin muut haastateltavat, H3 aloittaa kuvien suunnittelun pohjatyötä tekemällä. Hän etsii internetistä ja kysyy toimittajalta aiheesta koskevaa tietoa. Hän haluaa, että hänellä on mielipide siitä, mitä hän kuvaa. Hän myös tutkii, miten valtamedia on kuvannut samaa aihetta, jottei hän tekisi aivan samoja kuvia. Hänen mielestään valmistautuminen kuvauskeikalle on ammattitaitoa:

Kyl mä valmistaudun (kuvauskeikalle) tosi hyvin. Valmistaudun ehkä sen takia, että pystyn siitä ympäristöstä tuoda jotain viitteitä. Kun ymmärrän mistä on kyse, niin mä voin löytää jotain ihmisten välisiä jännitteitä tai jotain tilanteita tai rakennusten historiaa tai monia asioita. Mun mielestä se (pohjatyönteko) voidaan vaatia. Mun mielestä se on ammattitaitoa. (H3)

H1 etsii kuvattavakseen sellaista, mikä häntä itseään kiinnostaa. Hän ajattelee, että silloin se voisi kiinnostaa joitain muitakin. Hän pitää siitä, että paikan päällä oleva tilanne yllättää hänet. Tällöin kuvaan saa jotain sellaista mitä ei olisi ennakkosuunnittelulla osannut arvata. Hän lähtee kuvaustilanteessa helposti mukaan kaikkeen hassutteluun tai hölmöönkin, koska sen avulla voi saada otettua käyttökelpoisiakin kuvia.

H2 mukaan kuvien onnistumiseen vaikuttaa myös ajankohta, jolloin aihetta aletaan kuvata. Jos kuvauspaikalla on kaikki tehty valmiiksi, silloin on vaikea enää suunnitella mielenkiintoista kuvaa. Silloin kuvaa vaan valmiin tapahtuman. Hänen mukaansa mediataloissa kuvauksia suunniteltaessa pitäisi miettiä myös tätä näkökulmaa ja olla

ymmärrystä tapahtumien dramatiikasta, jotta mielenkiintoisempia kuvia saataisiin otettua. H2 kertoo tästä seuraavasti:

Usein tapahtumillahan on dramatiikka. Jos nyt sanotaan, vaikka markkinat. Kiinnostavaahan siinä on se silloin kun markkinoita rakennetaan, silloin kun markkinoita puretaan. Ja sitten kun markkinat on päällä, niin silloin kaikki kulkee koreografian mukaan niin kun ennalta suunniteltu. Tämmönen musta koskee melkein pienoiskoossa kaikenlaisia tapahtumia. Mitä vaan. Silloin (kun) jotain rakennetaan tai joku on vaiheessa niin ne on niitä kiinnostavia hetkiä jolloin pääsee johonkin asioihin visuaalisesti kiinni ja silloin intuitioita voi käyttää ja reagoida nopeesti, mitä tulee päähän. Sitten kun joku asia on valmis, se on tylsää ja on vaikea keksimällä tai intuitiolla tai suunnittelemalla saada mitään jännää. (H2)

4.6. Intuition toimintaa parantava tekniikka

Asta Raamin (2015) mukaan yksilöt käyttävät hyvin erilaisia metodeja käyttääkseen hyväksi intuitiota. Intuitiiviset kokemukset ovat hyvin henkilökohtaisia. Kun intuitiiviselle hetkelle antaa huomiota, se voi merkittävästi auttaa tunnistamaan henkilökohtaisen intuition ja kasvattaa tietoisuutta siitä. (Raami, 2015, 200-201). Otin tämän teeman mukaan haastattelurunkooni, jotta saisin selville millaisia tekniikoita kuvajournalistit mahdollisesti käyttävät intuition kehittämiseen. Haastatteluissa kävi kuitenkin ilmi, että haastattelemillani valokuvaajilla ei ollut tietynlaista intuition toimintaa parantavaa tekniikka, jota he säännöllisesti harjoittelisivat. Heillä oli kuitenkin tiettyjä opittuja tapoja, joiden avulla he tiesivät saavansa intuition antaman tiedon parhaiten käyttöönsä.

H4:n sanoo pääsevänsä intuition kiinni vain olemalla. Hän yrittää olla läsnä, kuulla ja kuunnella, jotta ajatukset eivät seikkailisi muualle. H1:llä oli samantapaisia ajatuksia intuition toiminnasta. Hänen mukaansa intuitiolla on annettava tilaa, jotta pystyisi assosioimaan vapaasti ja olisi valmis ottamaan vastaan asioita ja näkemään niiden merkityksiä.

H3:lla on erilaisia lähestymistapoja erilaisten kuvaustilanteiden varalle. Hänen mukaansa täytyy osata lukea tilannetta. Tällöin pystyy päättämään, tarvitseeko kuvaustilanteessa olla esimerkiksi todella varovainen, näkymätön tai lempeä. Tämän kautta hän saa yhteyden tilanteeseen ja yrittää sen kautta päästä flow-tilaan, jossa intuitio toimii parhaiten. Esimerkkinä lähestymismetodistaan hän kertoo kuvaustilanteista poliitikkojen kanssa, koska he osaavat toimia median kanssa täydellisesti ammattikuvansa takia. Hänen mukaansa poliitikot "pompottavat ketä tahansa, miten tahansa". H3:lla on metodina ensin etäännyttää itsensä persoonana ja sitten mennä lähestulkoon "hyökkäysmoodilla" kuvaustilanteeseen, jotta poliitikko unohtaisi hetkeksi opetellut maneerinsa.

H2:lla ei ole mitään tekniikkaa käytössä siitä, miten flow-tilaan päästään. Hänen miestään siihen pääsee reportaasikuvauksessa, kun voi vain katsella ympärilleen ja nähdä asioita.

Tutkimushaastatteluilmani halusin saada myös selville, voiko intuition käytöstä avoimesti puhua muille ja tunteeko kuvaaja siitä häpeää. Raamin (2015) tutkimuksessa kerrotaan, että intuition käytön salliminen näytti lisäävän luottamusta omaan intuitioon ja sen käyttöön. (Raami, 2015, 201-202.) Saamieni vastausten perusteella intuition käytöstä ei juurikaan puhuta valokuvaajien keskuudessa, vaikka siihen ei suurimman osan haasteltavien mukaan liity häpeää. Tästä voidaan päätellä, että valokuvaajien intuitiotekniikan vähyys voi johtua tietämättömyydestä, että intuitiotaan voisi ylipäättään kehittää ja tällä tavalla saada otetuksi parempia valokuvia. H2:lta en saanut tähän aiheeseen liittyviä vastauksia, koska tämä aihealue jäi hänen kanssaan kokonaan keskustelematta.

H4 pohtii, että intuitiosta puhuminen on muuttunut vuosien aikana. Intuition käytöstä on tullut nykyään hyväksyttävää. Hän luottaa, että varmuuden tunne oikeasta päätöksestä, vie oikeaan ratkaisuun ja hän pystyy myöhemmin perustelemaan kuvausratkaisunsa:

Nykyään luotan siihen, että kun se (varmuuden)tunne tulee, niin mä tiedän, että tää on okei. Tiedän että tämän pystyy perustelemaan, et sitä ei tarvi miettiä. Se on peruste, että kun mä koen tämän tunteen, mä näen, mä tiedän tämän, ni se on siinä. Siihen löytyy perusteet. (H4)

H3 ei puhu intuitiosta kollegojen kanssa. Hän kokee sen jopa tylsänä:

Ei mun tuu kollegojen kanssa puhuttua intuitiosta. Onko se sitten laiskuutta, mutta jotenkin tuntuu, että se kaiken auki pureskeleminen ja analysointi on ehkä vähän tylsääkin. (H3)

Suurin osa haastateltavista kuvaajista H1, H3 ja H4 on sitä mieltä, että kaikkia kuvausratkaisuja ei täydy pystyä perustelevaan järjellä. H3 kuvailee tätä seuraavasti:

Ei musta kaikkea täydy pystyä perustelevaan missään tapauksessa (järjellä). Jos on hirveen vahvoja statementteja kuvassa, niin tottakai tietyt asiat täytyy pystyä perustelevaan. Et ei vaan, että musta se on kiva. (H3)

H1:n mielestä lehtikuvauksessa intuitio ja järki toimivat yhteistyössä ja molempia tarvitaan onnistuneen valokuvan saamiseksi. Hän on pikemminkin ylpeä siitä, jos on pystynyt intuitiivisesti oivaltamaan jotakin. Hänen mielestään intuitio on merkittävä työväline lehtivalokuvauksessa:

Ei, ei mun mielestä tartte (perustella ratkaisujaan järjellä), koska kuva on kerronnallinen asia, jolla on kauhean paljon tunteiden kanssa tekemisissä. Kuva vaikuttaa tunteisiin ja se tuo lehtijuttuihin aika vahvoja tunne-elämyksiä, totta kai myös teksti, mutta kuvalla on vahva tunnemerkitys. Ei sitä tarvii järjellä perustella, vaan pikemminkin just tunteella ja intuitiolla, että se järki voi olla huonompi siinä, se voi tehdä kuvasta tylsemmän. (H1)

4.7. Kokemuksen merkitys intuition käytössä

Kaikki haastattelemani kuvaajat olivat sitä mieltä, että kuvajournalistin työssä intuition lisäksi tarvitaan kokemusta. Haastateltavien kanssa käymissä keskusteluissa pohdittiin sitä, mikä on oikeastaan intuitiota ja mikä kokemuksen tuomaa viisautta. Raamin (2015) mukaan ajattelumme häilyy automaattisen intuition ja rationaalisen ajattelun välillä. (Raami 2015, 38.) Intuitio on myös vaikeasti sanallistettava, koska se yleensä ilmenee muuten kuin sanoin. (Epstein, 1994, 711.) Voidaan olettaa, että haastateltavien oli juuri edellä mainittujen syiden takia välillä vaikeuksia erottaa intuitio muusta ajattelusta ja kertoa, mikä intuitio pohjimmiltaan on, miten intuitio juuri hänellä toimii, mikä on intuitiota ja mikä puolestaan kokemusta.

H1 kertoi päivittäin kohtaamastaan tilanteesta, jossa hän päättää varmuuden tunteen perusteella, mihin paikkaan hänen kannattaisi kuvauspaikalla mennä, koska hän arvioi,

että tietyssä kohtaa saattaisi tapahtua jotain mielenkiintoista. Hän ei ole varma käyttääkö hän edellä mainitun kaltaisessa tilanteessa intuitiotaan vai kokemuksen tuomaa osaamista. H1:n mukaan työkokemus tuo taitoa, jotta osaa ennakoida kuvaustilanteita eli sitä miten kuvattava tilanne etenee:

Oivallat, että kerran nyt tapahtui näin, niin kohta täytyy tapahtua näin. Sit sä voit mennä hyvään paikkaan, koska valokuvatessa sun pitää olla valmiina ja oikeassa paikassa, kamera pitää olla oikeassa asennossa, oikea valotus periaatteessa. Se on ehkä tietynlaista intuitiota tai sitten se, että pieni ajatus, mitä vois tapahtua seuraavaksi ja siinä ehkä sitä kokemusta kans tarvitaan. (H1)

H2 kuvailee kuvauspaikan valintaa seuraavasti:

Sitä hakeutuu jonnekin ja mikä sitä ohjaa sitä hakeutumista niin tietysti kokemus. Kun on paljon kuvannut, niin oppii näkemään kuinka asiat kehitty ja menee. Kokemus ja intuitio, joka on ehkä sitä, että pitää olla herkkänä sille mitä ympärillä tapahtuu ja osata reagoida. (H2)

H1 kertoi, että kuvajournalistille tärkeä taito on osata soveltaa kokemus aina jokaiseen nykyhetken tilanteeseen sopivalla tavalla, koska tilanteet harvoin toistuvat samalla tavalla kuin aikaisemmin:

Asiat harvoin toistuu aivan saman lailla, mutta niissä on jotakin joka muistuttaa jostain menneestä, mutta siinä on myös jotakin uutta. Pitää osata kokemusta menneestä soveltaa siihen sen hetkiseen, mitä hyötyä voi olla siinä tai se vois vaikuttaa siinä. Se on yksi sellainen taito, et ymmärtää et asiat ei koskaan tapahdu aivan samalla tavalla, mutta joku kokemus menneestä voi kuitenkin auttaa ymmärtämään nykyisyyttä. (H1)

Kokemuksella on kaikkien haastateltavien mukaan merkitystä valokuvan onnistumisen kannalta. H1:n mukaan kokemus syntyy virheistä oppimalla. Hän kertoo, että kuvauspaikalla usein näkee paljon enemmän kiinnostavia asioita kuin pystyy kuvaamaan. Jotta kuvan saa otettua, kuvaajan pitää olla tilassa oikeassa kohdassa. Jos kohdan on valinnut väärin, kuvan välittämä viesti tai kertoma tarina ei välttämättä ole silloin paras mahdollinen. Jälkeenpäin kuvia analysoimalla voi oivaltaa, miten kuvaus olisi kannattanut tehdä.

H2 sanoi, että hän teki luultavasti enemmän virheitä kokemattomampana. Silloin hän ei osannut tunnistaa niitä asioita, jotka veivät kuvaustilannetta eteenpäin, jotta hän olisi saanut otettua onnistuneen kuvan lehtijuttua varten. H3:n mukaan kokemus vaikuttaa hyvin paljon omaan työskentelyyn. Intuition käyttöä nuorena valokuvaajan heikensi H3:n mukaan oma epävarmuus. Se esti kuvaustilanteeseen sisälle menemisen. Hän oli silloin liian pelokas ja liian hienovarainen. Hänen mukaansa nuoren valokuvaajan täytyy kasvattaa kovaa nahkaa, että uskaltaa mennä tilanteeseen kuin tilanteeseen. Hän ei tarkoita, että täytyy varautua fyysisen uhkan varalle vaan kanssakäymiseen erilaisten ihmisten ja tilanteiden kanssa. Varmuutta kuvaamiseen on tuonut H3:lle myös se, että vuosien kokemuksen myötä hän on oppinut oman tavan tehdä asioita. Usein kuvattavat ihmiset ovat tulleet hänelle tutuiksi ja hän on oppinut toimimaan heidän kanssaan juuri heille oikealla metodilla.

H3 nosti esiin sen, että rutiini eli kokemuksen tuoma tapa tehdä asioita tukee ja mahdollistaa intuition käytön. On välttämätöntä esimerkiksi osata käyttää työvälinettä eli kameraa ja muuta siihen liittyvää tekniikkaa rutiinilla:

Mä uskon vakaasti, että intuition tukena tai sen käytön mahdollistajana on hirveen tärkeätä valokuvaajalla, varmaan pätee kaikkeen muuhunkin, että rutiini on hirveen tärkeä, että voi laskea niistä perustason toiminnoista, kuvaajan toiminnoista, että niistä ei tarvi huolehtia. Teknisistä asioista tai jostain muusta, että voi keskittyä täysin siihen mitä näkee sieltä kameran linssiltä. Yritän omaa rutiinia ja vaikeita tilanteita koko ajan aktiivisesti kasvattaa.
(H3)

Sadler-Smithin ja Shefyn (2004) määrittelemän asiantuntijuuspohjaisen intuitio -käsityksen mukaan, intuition toisen puolen muodostaa asiantuntijuus (intuition-as-expertise), joka syntyy eksplisiittisten tai implisiittisten oppimiskokemusten myötä vuosien saatossa. Kokemuksen kautta opitut asiat ovat siis tallentuneet osaksi intuitiota. Sadler-Smith ja Shefy (2004) määrittelivät intuition toisen puolen muodostuvan tunteesta (intuition-as-feeling). Kaikki haastattelemani kuvaajat sanoivat, että intuitio ilmenee heillä varmuuden tunteena oikeasta ratkaisusta. Suurimmalla osalla kuvaajista tuli myös kehollisia tuntemuksia. Voidaan siis sanoa, että näiden kahden intuition puolen, vuosien saatossa kertyneen kokemuksen ja varmuuden tunteen sekä kehollisten tuntemusten yhteisellä yhdessä rationaalisen päättelyn kanssa kuvajournalistit tietävät, onko heidän tekemät kuvauksia koskevat päätökset oikeita. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 81-82.) Jotta

kuvajournalisti voi saada paikkansa pitäviä intuitiota, hänen on täytynyt saada oppiessaan paikkansa pitävää palautetta. (Hogart, 2003, 15.)

H1 myös pohtii, että lehtivalokuvauksessa on mukana intuition ja rationaalisen päättelyn lisäksi myös kolmas tekijä, sattuma:

Kun valokuvaaminen on vähän kissan tarpomiskävelyä, että ei ole järjellistä perustetta, miks mun pitäis mennä tohon kohtaan tai olla tollain. (--). Se on ihan sattumaakin, miksi sä menet johonkin tai miksi sä teet jotakin, sitähan ei voi millään järjellä perustella, jotain vain pitää tietysti tehdä, että kumpaa sitten on kokemusta vai intuitiota. Kyl se musta molempia. (H1)

Kuvaajalle kokemus, siitä että on ollut aikaisemmin samanlaisessa tai samankaltaisessa tapahtumassa, antaa ymmärrystä tapahtumien kulusta. Intuitio auttaa havaitsemaan ja oivaltamaan uusia näkökulmia ja ohjaamaan hyvään kuvauspaikkaan sekä ottamaan oikeasta hetkestä kuvan. Silti kaikkea ympärillä tapahtuvaa ei pysty hallitsemaan ja huomiomaan. Kuvajournalistin työssä tarvitaan myös sattumaa. Jotta sattuma pääsee tapahtumaan, sille on kuitenkin annettava mahdollisuus toteutua ja sen eteen on yritettävä tehdä kaikkensa:

On vaikea määritellä, että missä kulkee intuition osuus ja missä kokemuksen ja mihin perustuu, että miks mä just tein tällai. Joskus (sulla) myös on joku intuitio mut oikeesti saattaa, et sulla oli vain onnea ja onnihan on vain sellaista tietynlaista sattumaa, että joskus sattuu et sä oot just oikeessa kohtaa ja sattuu jotain kiinnostavaa. Se on myös onnea mut sun pitää antaa sille onnelle mahdollisuus. Sun pitää olla ja yrittää jotakin tehdä ja yrittää kuvata, että jos sä vaan istut ja juttelet kavereitten kanssa, niin tuskin sä kovin hyvää kuvaa silloin saat. Sun pitää antaa todellisuudelle mahdollisuus, että se näyttäytyy sulle jotenkin. Sun pitää olla sitä valmiina vastaanottamaan. Et kyl se (valokuvaajan) työ on myös aika paljon semmoista ihan siis ahkerointia, että yrittää tarpeeksi. (H1)

Uutisvalokuvauksen nopeatempoinen luonne tekee kuvajournalistin työstä sellaista, että kuvia täytyy pakottaa syntymään tietyssä aikataulussa. Haastateltavistani H1:n lisäksi H2:n mukaan kuvaajan on usein työskenneltävä ahkerasti sen eteen, että saisi edes jonkinlaisen kuvan juttuun, koska tyhjää aukkoa ei voi lehden sivulle jättää. Muiden haastateltavien kanssa ei keskusteltu tästä aihepiiristä. H1:n mukaan tällaisessa työskentelytavassa ei ole intuitiota mukana:

Se (että sai kuvauskeikalta kuvia) tuli ihan vaan raa'asta (työstä), että kaikkiin, jotka kävelee ohi niin kaikkiin ottaa kontaktin. Sitten jotkut niistä on kiinnostavia tai sopii siihen tarinaan. Se ei ole oikeastaan mitään intuitiota, se on vaan raakaa työtä. (H1)

H2 kuvailee kuvajournalistin työtä myös pääasiassa ahkerointina, jossa suurimmassa osassa kuvauskeikkoja ei luovuuttaan ja intuitiotaan pysty juurikaan käyttämään:

Ei se (lehtivalokuvaus) ole mitään salamoiden välähdyksiä. Se on puurtamista siihen tilaan, että asiat ovat kohdallaan. (H2)

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän pro gradu -tutkimuksen tavoitteena on selvittää teemahaastattelujen avulla, mikä intuitio on ja miten intuitio toimii kuvajournalistin kuvauksia koskevissa päätöksentekotilanteissa. Aineistona toimi neljän yli kaksikymmentä vuotta alalla olleen kuvajournalistin haastattelut. Tämän tutkimuksen fokus on heidän intuitiokokemuksissaan. Aineistoa olen peilannut aikaisempaan asiantuntijuuspohjaisen intuition tutkimukseen.

Teemahaastattelujen perusteella voidaan sanoa, että kuvajournalistit eivät pääse käyttämään intuitiotaan kuvia ideoidessaan eikä kuvatessaan lehtien ennakkosuunnittelun takia. Kuvaajat saavat eri osastoilta erilaiset ohjeet riippuen siitä, halutaanko esimerkiksi henkilökuva, kuvituskuvaa, uutiskuvaa tai kansikuvaa. Valokuvaajat käytännössä toteuttavat toimittajien ja esimiesten etukäteen suunniteltuja kuvaideoita. Tätä väitettä tukee esimerkiksi H2:n toteamus siitä, että lehdessä, jossa hän työskentelee, on tavattoman vähän aiheita missä voisi oikeasti valokuvata. Hän tarkoittaa ”oikeasti valokuvaamisella” sitä, että kuvaaja voisi havainnoida aihetta ja tuoda havaintoja kuvina toimituksiin.

Kaikkien haastattelemieni kuvajournalistien mukaan kuvaamista ja intuition käyttöä haittaa sivu- tai taittomallit. Sivumalleilla tarkoitetaan suunnitelmia, joiden mukaan lehden sisältö sijoitetaan lehden sivuille. Sivumalli määrittelee kuvan muodon ja paikan lehden sivulla. Kuvaajalta voidaan pyytää jutun yhteyteen esimerkiksi pysty- tai vaakakuva. Suurimman osan haastateltavien mukaan kuvaajalle ennen kuvausta annetusta sivumallista voidaan kuitenkin välillä joustaa jälkeempään.

Kaikki haastatteleman kuvajournalistit kritisoivat etukäteissuunnittelua ja sivumallien käyttöä, koska he kokivat, että usein vasta kuvauspaikan päällä tietää esimerkiksi millaisia siellä olevat ihmiset ovat, mitä he kertovat tapahtumasta tai itsestään. Paikan päällä vasta selviää, mikä on oleellista ja visuaalisesti mielenkiintoista kerrottavaa juuri kyseisen juttuaiheen yhteydessä. H2 esimerkiksi kertoi, että kuvat mitä he tällä hetkellä ottavat, ovat ennakkosuunnittelun takia pitkälti ennalta arvattavia. Voidaan siis päätellä, että lehtikuvissa esiintyy usein kuvia, joissa ei olla aidosti havainnoidu aihetta tai pohdittu uusia erilaisia näkökulmia tarkemmin ja syvällisemmin. Voidaan kuitenkin myös olettaa, että

toimittajien ennakkoon ideoidut kuvaideat pohjautuvat omassa elämänpiirissä tapahtuvaan havainnointiin.

Vastauksissa kävi ilmi, että kuvaajilla on yleensä ennakkosuunnittelusta huolimatta mahdollisuus ottaa itse parhaaksi näkemänsä kuvat kuvauspaikalla ja päättää mistä ja miten kuvat lopulta ottaa, sivumallin ja ennakkosuunnittelun asettamien ehtojen raameissa. Esimerkiksi kuvauspaikka ja ajankohta on usein sovittu etukäteen toimituksissa ilman valokuvaajan mielipiteen kysymistä. Voidaan kuitenkin kysyä, saisiko kuvaajat otettua parempia valokuvia, jos toimituksissa kuvien ennakkosuunnittelusta ja kuville etukäteen asetetuista raameista huolimatta kuvajournalisteja kannustettaisiin intuition käyttöön ja luoviin kuvaratkaisuihin.

Aineistoni perusteella voidaan sanoa, että toimituksien koko toimintakulttuurin täytyy muuttua, jotta intuition toimintaedellytyksiä voidaan parantaa ja näin parempia kuvia saadaan otetuksi. Ehdotan aineistooni pohjaten seuraavia muutoksia: Ensimmäiseksi kuvajournalistit tulee ottaa kuvien ennakkosuunnitteluun mukaan. Kuvajournalisteilla on visuaalisen kerronnan ammattitaito toisin kuin monilla kirjoittavilla journalisteilla. Mielestäni H3:n kommentti siitä, että kuvista tulee tylsiä, jos niiden sisällöt ajatellaan aina pelkästään journalistisista lähtökohdista ilman kuvajournalistista lähtökohtaa, herättää pohtimaan sitä, onko kuvajournalistista ratkaisuihin toimituksissa päättävillä henkilöillä riittävä kuvajournalistinen osaaminen kuvien etukäteissuunnitteluun.

Toinen muutos toimituksien toimintakulttuurin toimintatavoissa on aineistoni perusteella se, että kuvaajille annetaan riittävästi aikaa kuvien etsimiseen ja ympäristön havainnointiin, jotta intuitio saisi edellytykset toimia hyvin.

Ehdotan myös, että toimituksissa kuvauksia mietittäessä huomioitaisiin paremmin oikea kuvausajankohta ja -paikka. Silloin esimerkiksi kuvausaika ei olisi sama kuin haastattelu-aika. Tätä väitettä tukee esimerkiksi H2:n toteamus siitä, että hyviä kuvia voi olla jopa mahdotonta ottaa, jos toimittaja on sopinut tietyn ajankohdan, jolloin kuva pitäisi ottaa, mutta silloin kyseisessä paikassa ei tapahdu mitään kiinnostavaa.

Kuvajournalistin täytyy kuvauskeikalle lähtiessään tietää muun muassa mitä hän on lähdössä kuvaamaan, ketä jutun yhteyteen on haastateltu ja mikä jutussa on olennaista. Suurimmalla osalla kuvaajista ei ollut kuvien ideointitekniikkaa eivätkä he suunnittele kuvia ennen kuvauskeikalle lähtöä. Kaikki kuvaajat kokivat, että parhaat kuvat syntyvät niin, että

kuvauspaikan päällä näkee mitä ja miten kuvaa. H3 oli ainut kuvaaja, joka koki tärkeänä taustatyön tekemisen ennen kuvauskeikalle lähtöä. Hän oli ainut haastatteleman kuvaaja, joka kuvasi aikakauslehdelle. Tästä voidaan suppea aineistoni huomioon ottaen pohtia, onko aikakauslehdessä työskentelevillä kuvaajilla mahdollisesti enemmän aikaa perehtyä kuvauksiinsa kuin seitsemän päivää viikossa ilmestyvässä sanomalehdessä työskentelevillä valokuvaajilla.

Kuvajournalisteilla on kuvauskeikalla takaraivossaan kuvauksen ennakkosuunnitelman ja taittomallien lisäksi käsitys onnistuneesta lehtivalokuvasta. Tätä käsitystä onnistuneesta lehtivalokuvasta, jota he lähtevät kuvauskeikalta hakemaan, voidaan pitää osana asiantuntijuuspohjaista intuitiota. Asiantuntijuuspohjainen intuitio ohjaa kuvattavaa yhdessä rationaalisen päättelyn kanssa tekemään valinnat, jotta toivottu lopputulos saataisiin aikaiseksi. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 82.)

Kaikki haastatteleman kuvajournalistit määrittivät onnistuneeksi lehtikuvaksi sellaisen, joka välittää informaatiota tai kertoo tarinaa visuaalisesti kiinnostavalla tavalla. Suurimman osan haastateltavien mukaan onnistunut lehtikuva on myös elämyksellinen. Puolet vastaajista sanoj, että onnistunut lehtikuva kertoo kiinnostavan tarinan helposti ja ymmärrettävästi sekä sen täytyy kiteyttää aihe, josta ollaan kertomassa. Voidaan sanoa, että haastatteleman valokuvaajat ovat saaneet runsaasti paikkansapitävää palautetta ja opiskelleet alan ammattilaisiksi joko itsenäisesti tai alan oppilaitoksissa sekä kehittäneet taitojaan vuosien varrella niin, että he voivat luottaa asiantuntijuuspohjaiseen intuitioonsa. Intuitio johdattaa heitä ainakin mediataloille riittävän hyvään lopputulokseen.

Haastatteluvastauksissa oli samankaltaisuutta teoriaosuudessa esittelemieni intuition määritelmien kanssa. Esimerkiksi Epstein (1994) esitti intuition pääasiassa ei-verbaaliseksi, joka assosioituu tunteeseen tai tunnereaktioon. (Epstein 1994, 711.) Aineistoni perusteella voidaan sanoa, että intuitio on varmuuden tunne omista valinnoista. Kaikki kuvaajat kuvailivat intuition toimivan niin, että silloin ei juurikaan ajattele mitään, vaan toimii tietyllä tavalla. Silloin tietää mitä pitäisi tehdä, mutta toimintaan ei ole rationaalista syytä. Käytännössä varmuuden tunne näkyy niin, että kuvaaja tietää, miten haluaa tietyn kuvauksen toteuttaa tai missä paikassa sen ottaa. Esimerkiksi ensireaktio on usein intuitiota H3:n mukaan, koska silloin toimii ilman mielen tuloa mukaan.

Kaikkien haastateltavien mukaan intuition toimintaan tarvitaan itsevarmuutta. Silloin kun luottaa itseensä, osaa kuunnella intuitiotaan ja osaa toimia oikein. Liika ujous voi estää

tekemästä halutut kuvausratkaisut tai kontaktin ottamisen kuvattavaan. Puolet vastaajista sanoi, että intuition toimintaa auttaa oikean kuvausmenetelmän valitseminen.

Haastattelujeni perusteella voidaan sanoa, että intuition voi liittyä kehollisia tuntemuksia. Suurimmalla osalla haastateltavista oli kehollisia tuntemuksia ainakin välillä intuition toiminnan aikana. Keholliset tuntemukset voivat olla esimerkiksi hikipisaroita huulen yläpuolella, kuten H3:lla.

Puolet haastatelluista oli puhtaimmillaan tekemisissä intuition kanssa reportaasikuvauksessa. H2 mukaan reportaasikuvaamiseen saa riittävästi aikaa, jolloin intuitio pääsee toimimaan parhaiten. H3 puolestaan koki innostuvansa reportaasikuvauksessa eniten. Hänen mielestään intuition toiminta edellyttää motivoitumista ja innostumista työstään.

Haastateltavilla oli samankaltaisia vastauksia intuition toimintaa häiritsevistä tekijöistä, kuin Agorin (1986) tutkimuksissa intuition käytöstä yritysjohtajien päätöksentekotilanteissa. Yritysjohtajat tekivät virheellisiä päätöksiä, jos he joutuivat tekemään päätöksiä aikapaineen alaisina, he eivät olleet rentoutuneita, kun he eivät olleet itsevarmoja, he olivat tylsistyneitä, väsyneitä tai vihaisia. (Agor, 1986, 11.)

Voidaan pohtia, johtaako pitkän uran aikana intuitio aina samantyyppisiin ratkaisuihin. Haastatteleman valokuvaajat olivat sitä mieltä, että varmuuden tunne ohjaa heitä aina hyvään lopputulokseen. Jatkotutkimus voisikin kohdistua siihen, millaisia kuvia varmuuden tunne oikeastaan ohjaa ottamaan. Tuleeko varmuuden tunne siitä, että kuvaaja tietää, että tämä ratkaisu on riittävän hyvä tässä kuvaustilanteessa? Se ei kuitenkaan välttämättä ole paras mahdollinen tai monia muita vielä parempia vaihtoehtoja voi jäädä intuition ohjauksen ulkopuolelle. Tällöin kuvaaja saa intuitionsa avustuksella otettua hyviä kuvia, mutta että hän todella saisi uudenlaisia, ennennäkemättömiä kuvia, täytyisi hänen koko ajan opetella uutta sekä kyseenalaistaa opittuja taitojaan. H3:n kehittämä menetelmä kehittyä valokuvaajana tukee edellä mainittua väitettä. Hän oli ainut haastatteleman kuvajournalisti, joka oli kehittänyt oman tapansa kehittyä valokuvaajana. Hän sanoi pitävänsä kuvausvirettään yllä luomalla itselleen teknisiä haasteita, joita hän toteuttaa työkuvauskeikoilla. Opettelemalla uusia taitoja hän myös mahdollistaa luovemmat kuvaideat jatkossa. Muiden haastateltavien vastauksista ei tullut ilmi, että heillä olisi tietynlaista metodia, jonka avulla he pyrkivät kehittymään valokuvaajina tai estämään kuvaamisen rutinoitumisen.

Tutkimuksessani ei myöskään tullut esiin sitä, että miten usein kuvaajat saivat aivan uudenlaisia, ennennäkemättömiä kuvaideoita. Raamin (2015) tutkimukset intuitiokursseilta tukevat edellä pohtimaani väitettä siitä, että intuitiotaan kehittämällä pystytään saavuttamaan tuloksia, joita ei edes osata odottaa. Eräessä tutkimuksessa intuitiokursseille osallistuneet opiskelijat pystyivät huomattavasti parempaan lopputulokseen intuition käyttöä opetellessaan. Suunnittelijaopiskelijoiden ryhmä suunnitteli yhdeksän erilaista tehtävänantoa, vaikka heiltä pyydettiin aluksi vain yhden tehtävän suunnittelua. (Raami, 2015, 205.)

Haastatteluissani kävi ilmi, että kellekään kuvaajalla ei ollut tekniikkaa, jolla kehittää intuition käyttöään. Tästä voidaan päätellä, että valokuvaajien intuitiitekniikan treenaamisen vähyys voi johtua tietämättömyydestä, että intuitiotaan voisi ylipäättään kehittää ja niin saada otettua parempia lehtivalokuvia.

Aineistoni tukee Raamin (2015) väitettä siitä, että intuitio on yksi tiedontuotannon tapamonien muiden tapojen joukossa ja valokuvaajalle tärkeä työväline. Tämä tieto on vain erilaista kuin päättelyllä saatu tieto. (Raami, 2015, 55.) Siksi on yllättävää, että intuition käyttöä ei juurikaan alan kouluissa opeteta eikä siitä yleensä puhuta. Intuition käytön taitojen opettelu voisi olla yksi ratkaisukeino parempien ja luovempien kuvien syntymiselle. Niin kuin haastateltavanikin sanoivat, liika analytyisyys heikentää intuition toimintaa, koska tällöin takerrumme liikaa tietoisesta päättelystä antamaan tietoon. Tällöin luovia kuvia syntyy vähemmän. Kun intuitionkäyttöä opetettaisiin enemmän, intuitio olisi tällöin valjastettu varteenotettavaksi ajattelun ja tiedonsaannin työkaluksi. Intuition kehittäminen voisi olla myös yksi tekijä siinä, ettei uutislehtiemme sivuja päivästä toiseen kuvittaisi samantyyppiset ja ennalta-arvattavat valokuvat.

Asta Raamin (2015) mukaan intuition käytöstä puhuminen on kulttuurissamme stigmatisoitu. Henkilöt, jotka hyödyntävät intuitiota päätöksenteossaan, joutuvat salaamaan intuition käytön päätöksentekoprosessissaan ja perustelemaan päätöksensä järkeilyllä. (Raami, 2015, 199.) Haastattelujeni perusteella voidaan kuitenkin sanoa aivan päinvastaisesti kuin Raami (2015) väittää. Aineistoni mukaan intuitiosta puhumiseen valokuvaajakollegoiden tai muiden ihmisten kanssa ei liity häpeää tai intuition käytön salaamista. Intuitiosta ei kuitenkaan juuri puhuta toisten valokuvaajien kesken. Suurin osa haastattelemistani kuvajournalisteista sanoivat, ettei intuitiolla tehtyjä ratkaisuja tarvitse pystyä perustelemaan täysin rationaalisesti. Esimerkiksi H1 kertoi intuition olevan

merkittävä työväline lehtivalokuvauksessa eikä sen käyttöä siksi tarvitse peitellä. Olen tietoinen, että tämä aivan päinvastainen lopputulos intuitiotutkijoihin verrattuna saattaa johtua aineistoni suppeudesta. Toisaalta haastateltavani kertoivat, että intuitiosta ei kuitenkaan puhuta muiden kanssa. Tämä voi kertoa käynnissä olevasta muutoksesta, jota edesauttaa lisääntynyt tutkimus intuitiosta. Intuitiosta on jo tullut hiljaa hyväksytty päätöksenteon työväline, mutta puhumattomuus kertoo vielä siitä, että siitä ei ole totuttu puhumaan aiemmin siihen liittyneen häpeän takia. Suurin syy sille, että intuitiosta ei puhuta, on luultavasti sen vaikea sanallistettavuus, koska intuitio ilmenee yleensä tunteina ja sanojen ulottumattomissa, niin kuin tässä tutkimuksessa on tullut esille.

Suurimmasta osasta kuvajournalistien haastatteluvastauksista kävi ilmi, että heidän oli välillä vaikea erottaa, mikä on intuitiota, mikä kokemusta tai tilannetajua. Raamin (2015) mukaan ihmisen ajattelu häilyy koko ajan rationaalisen päättelyn ja intuition välillä. (Raami, 2015, 38.) Siksi voi olla vaikea erottaa mikä on rationaalisen päättelyn tuotos ja mikä intuition antamaa tietoa. Kokemuksen kautta saaduilla opeilla on kaikkien haastateltavien mukaan suuri merkitys valokuvien onnistumisen kannalta. Kokemus ja aiemmin opitut asiat ovat Sadler-Smithin ja Shefyn (2004) mukaan tärkeä osa kuvajournalistin asiantuntijuuspohjaista intuitiota. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 82.) Kaikkien haastateltavieni mukaan oikean päätöksen tunnistaa varmuuden tunteesta. Voidaan siis sanoa, että kuvajournalistin vuosien saatossa kertyneen kokemuksen ja oppimisen kautta saatu tieto yhdistyvät varmuuden tunteeksi oikeasta ratkaisusta. Kuvaaja saattaa pohtia intuition antamaa tietoa rationaalisen päättelyn avulla, mutta niin kuin tutkimuksessani on käynyt ilmi, liika analyttisyys tai väärin opittu taito voi sotkea intuition toimintaa. Vaikka tutkimuksessani on keskitytty intuition toimintaan, niin rationaalinen päättely on tasavertainen tiedontuotannon tapa intuition kanssa. Yhteistoiminnassa näillä molemmilla tietämisen tavoilla voidaan saada paras mahdollinen päätös tehtyä. (Sadler-Smith & Shefy, 2004, 76; Agor, 1986, 8.)

Puolet haastatelluista kuvajournalisteista kertoivat, että lehtikuvaus on pitkälti raakaa työtä. Jotta lehtijuttuun saa otettua kuvia, on tehtävä paljon työtä sen eteen. Tällä työllä he tarkoittavat sitä, että he eivät voi lähteä vapaasti havainnoimaan ja etsimään kuvia reportaasikuvauksen tapaan, vaan heidän on toteutettava tietty toimeksianto tietyssä ajassa. Silloin kyse ei ole intuitiosta vaan lujasta yrittämisestä. Tästä voidaan päätellä aiemmin esittelemiini teorioihin viitaten, että haastateltavien kuvauksissa raakasta työstä kuitenkin intuitio on mukana siinä määrin kuin se yleensäkin ajattelussamme on mukana

yhdessä rationaalisen päättelyn kanssa. Ajattelumme sisältää aina intuition osuuden, vaikka emme sitä tiedostaisi. (Raami, 2015, 38.) Esimerkiksi se, että osaa ottaa teknisesti onnistuneen valokuvan ja sommitella sen hyvin juurikaan ajattelematta asiaa, on jo intuition käyttöä. Ymmärrettävästi haastateltavat kuitenkin kuvasivat kuvajournalistin työtä työksi, jossa ei pääse käyttämään intuitiotaan, koska he yhdistivät intuition käytön pääsääntöisesti näkyvän luovuutena ja luovien ideoiden syntyminenä. Kaikki haastattelemani kuvaajat kokivat, että heidän luovuudenkäyttöä on tukahdutettu ja kuvat jäävät siksi helposti pelkiksi pinnallisiksi ja tylsiksi kuviksi.

Otin haastatteluihini mukaan saman verran miehiä ja naisia, koska olin kiinnostunut mahdollisista sukupuolten välisistä eroista intuition käytön suhteen. Aineistoni perusteella ei kuitenkaan voida sanoa, että intuitio toimisi eri tavalla miehillä kuin naisilla. Vastaukset olivat hyvin samantyyppisiä kummallakin sukupuolella. Suppean aineistoni perusteella ei voida vetää johtopäätöksiä myöskään siitä, onko maakuntalehdissä tai aikakauslehdissä työskentelevillä selkeästi erilaisia käsityksiä ja kokemuksia intuitiosta, koska tutkimukseeni osallistui vain yksi haastateltava maakuntalehdestä ja yksi aikakauslehdestä. Jatkotutkimuksessa voisikin tutkia suuremman aineiston pohjalta intuition käytön eroavuuksia erityyppisissä lehdissä työskentelevien kuvajournalistien välillä sekä eri sukupuolten välillä.

Vaikka tutkimukseni aihe oli intuitio, haastattelutilanteissa kuvajournalistien kanssa nousi yllättäen keskeiseksi aiheeksi se, että kuvajournalistit eivät tänä päivänä pääse havainnoimaan maailmaa ja tarkkailemaan sen tapahtumia ja ihmisiä, vaan toteuttavat ennako-oletusten mukaisia kuvasuunnitelmia tai kuvaavat toteavia kuvia, vaikka heillä olisi vahva ammattitaito visuaalisen tarinankerrontaan. He eivät pääse juurikaan käyttämään työssään luovuuttaan ja intuitiotaan. Minulle jäi huolestunut olo siitä, mihin suuntaan kuvajournalismi onkaan menossa. Haastattelemani kuvajournalistien kertoman mukaan voidaan sanoa, että kuvajournalismi ei pääse oikeuksiinsa eikä kukoistamaan mediataloissa. Lehtien sivuja niin verkossa kuin paperilehdissä täyttää pitkälti ennalta arvattavat valokuvat. Näemme siis usein journalistisen tarinankerronnan sijaan ennakkoon suunniteltuja kuvituskuvia maailmasta.

Intuitio on tutkimukseni aikana osoittautunut hyvin laajaksi ja abstraktiksi käsitteeksi. Tutkimuksen aikana olen vakuuttunut siitä, miten tärkeä tiedon tuottamisen tapa se on. Olen jäänyt myös ihmettelemään, miksi luovan työn ammattilaisia, valokuvaajia, ei

kouluteta paremmiksi intuition käyttäjiksi ja miksi sen käyttömahdollisuudet toimituksissa on minimoitu. Jatkossa voisikin olla mielekästä tutkia, miten intuition kehittäminen vaikuttaa kuvajournalistin työskentelyyn ja lehteen päätyviin valokuvien laatuun ja sisältöihin. Jatkotutkimus kuitenkin edellyttäisi syvällisempää perehtymistä intuition ja sen kehittämisen keinoihin. Jatkotutkimuksessa voitaisiin tutkia myös sitä, millaista kuvaa maailmasta kuvajournalistit välittävät tällä hetkellä, jolloin suurin osa näkemistämme kuvista on toimituksissa ennakkoon suunniteltu.

Aiempi tutkimus on määritellyt erityyppisiä intuitiota. Olen tässä tutkimuksessa keskittynyt asiantuntijuuspohjaisen intuition määritelmään ja ilmenemiseen sekä olen analysoinut kuvajournalistien haastatteluvastauksia asiantuntijuuspohjaisten intuitioteorioiden kautta. Jatkotutkimuksessa kuvajournalistien intuitiota voisi tutkia toisentyyppisiin intuitioteorioihin peilaten, jolloin intuitiosta ja sen ilmenemisestä voitaisiin mahdollisesti saada erilaista tietoa.

Tässä pro gradu -tutkielmassani sain mielestäni avattua kuvajournalistien käsityksiä intuitiosta ja heidän kokemuksiaan intuition toiminnasta kuvajournalistin työssä, vaikkakin intuitio on vaikeasti sanallistettava aihe ja aineistoni oli suppea. Kuvajournalistien intuition käyttöä yhtenä työvälineenä on tutkittu vähän, joten tätä pro gradu -tutkielmaa voidaan pitää lisäyksenä aihepiirin tunnettavuuden lisäämiseksi. Tämä tutkimus lähestyi lehtivalokuvaa ja lehtivalokuvauksen työn luonnetta näkökulmasta, joka laittaa pohtimaan lehtikuvan syntymiseen vaikuttavia tekijöitä eri tavalla kuin sitä yleensä pohditaan.

Teemahaastattelu osoittautui käytännössä vaikeammaksi aineistonkeruumetodiksi kuin aluksi luulin. Etukäteen ajattelin, että teemahaastattelun perusajatus, keskustelunomainen tiedonhankinta, antaa minulle hyvin laajan ja monipuolisen aineiston, jossa saan kaikkiin kysymyksiini syvälliset vastaukset. Jälkeenpäin kuitenkin huomasin, että teemahaastattelun pitäminen hallinnassa ei ollutkaan helppoa. Keskustelu saattoi rönsyillä teemasta toiseen ja tarkat vastaukset haluttuihin kysymyksiin jäi huomaamatta saamatta. Vaikka olin luullut kysyväni samoihin teemoihin liittyvät kysymykset kaikilta haastateltavilta, olivat haastateltavat saattaneet ymmärtää kysymykset eri tavalla kuin muut haastateltavat. Luulen, että intuition sanallistamisen vaikeuden takia ja siitä harvoin puhumisen takia, haastateltavat pohtivat intuitiota haastattelun aikana. Jos olisin kysynyt kysymyksiä eri järjestyksessä tai olisin tehnyt useampia haastatteluja samalle henkilölle useana eri päivänä, olisin voinut saada erilaisia, vielä syvällisemmin pohdittuja vastauksia.

Vaikka tutkimuksen aihe on ollut haastava, olen tyytyväinen aihevalintaani. Sen kautta koin todella mielenkiintoisia ja antoisia keskusteluja neljän hyvin ammattitaitoisen, pitkää uraa tehneen kuvajournalistin kanssa.

LÄHDELUETTELO

Agor, Weston H. (1986) The Logic of Intuition: How Top Executives Make Important Decisions. *Organizational Dynamics* 14(3): 5-18.

Bastick, Tony. (2003) *Intuition: Evaluating the Construct and Its Impact on Creative Thinking*. Kingston, Jamaica: Stoneman & Lang.

Betsch, Tilmann (2008) The Nature of Intuition and Its Neglect in Research on Judgment and Decision Making. Teoksessa Henning Plessner, Cornelia Betsch & Tilmann Betsch (toim.), *Intuition in Judgment and Decision Making*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 3-22.

Epstein, Seymour (1994) Integration of the Cognitive and the Psychodynamic Unconscious. *American Psychologist*, 49(8): 709–724.

Ericsson, K. Anders, Krampe, Ralf Th., & Tesch-Römer, Clemens (1993) The Role of Deliberate Practice in the Acquisition of Expert Performance. *Psychological Review* 100(3): 363–406.

Glöckner, Andreas & Witteman, Cilia (2010) Foundations for tracing intuition: Models, findings, categorizations. Teoksessa Glöckner, Andreas & Witteman, Cilia (toim.), *Foundations for tracing intuition: Challenges and methods*. Hove, East Sussex, New York, NY: Psychology Press & Routledge, 1-23.

Hogart, Robin M., (2003) *Educating Intuition: A Challenge for the 21st Century*. Chicago: The University of Chicago Press.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2015) *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Keinänen, Mia, Mielonen, Samu & Raami, Asta (2010) Designers' Experiences of Intuition. Coaching intuitive skills as part of creative design process. Väitöskirjassa Asta Raami *Intuition Unleashed. On the application and development of intuition in the creative process*. Helsinki: Aalto yliopisto, 255-264.

Kielitoimiston sanakirja: hakusana *intuitio* (2018) Verkkojulkaisu. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>. Luettu 9.1.2020.

Kielitoimiston sanakirja: hakusana *vaisto* (2018) Verkkojulkaisu. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>. Luettu 26.1.2020.

Nevalainen, Terhi (2018) *Selittämättömät kylmät väreet kertovat, että olet havainnut jotakin tärkeää - Intuitiolla on meille paljon kerrottavaa, jos vain uskallamme ottaa sen sanomia vastaan*. Länsi-Savo 3.10.2018. <https://lansi-savo.fi/uutiset/kotimaa/c2935a92-bdf9-4495-9d2b-82fcc81dc80b>. Luettu 17.11.2019.

Raami, Asta (2015) *Intuition Unleashed. On the Application and Development of Intuition in the Creative process*. Helsinki: Aalto University School of Arts, Design and Architecture, Department of Media.

Reber, Arthur S. (1989) Implicit Learning and Tacit Knowledge. *Journal of Experimental Psychology: General*, 118(3): 219-235.

Sadler-Smith, Eugene & Shefy, Erella (2004) The intuitive executive: Understanding and applying "gut feel" in decision-making. *Academy of Management Executive* 18(4): 46-51.

Shapiro, Stewart & Spence, Mark T. (1997) Managerial Intuition: A Conceptual and Operational Framework. *Business Horizons* 40(1): 63–6.

Tart, Charles T. (2009) *The End of Materialism: How Evidence of the Paranormal Is Bringing Science and Spirit Together*. New Harbinger Publications.

LIITE

Teemahaastattelun kysymysrunko ja teemat:

Tausta (nimi, ikä, koulutus, tämänhetkinen työnantaja, kuvajournalistin työkokemus)

1. Lehtivalokuvaa koskeva päätöksenteko

-Mitkä ovat tavallisimmat päätöksentekotilanteet kuvaajan työssä?

-Mitkä tekijät vaikuttavat lehtivalokuvan lopputulokseen?

-Onko sinulla tietty metodi/systeemi, joka toimii parhaiten kuvaustilanteen päätöksentekotilanteissa? Millainen?

2. Onnistunut lehtivalokuva

-Millainen on mielestäsi onnistunut lehtivalokuva?

3. Intuitio

-Miten määrittelet intuition?

-Kuinka tunnistat intuition/oikean päätöksen? (Esimerkiksi tietynlaisesta tunteesta?)

-Milloin käytät intuitiota ohjaamaan valokuvia koskevia päätöksiä valokuvaajan työssäsi? Kerro esimerkkejä.

-Onko intuition apu hyödyllisin juuri tietynlaisissa tilanteissa? Vai käytätkö intuitiota apuna kaikissa suurimmissa päätöksentekotilanteissa?

-Milloin intuitio toimii parhaiten?

-Kerro esimerkkejä, parhaista kokemuksistasi intuition käytössä. Millaiset olivat olosuhteet

-Milloin intuitio ei ole toiminut/olet tehnyt väärän ratkaisun?

4. Ideointitekniikka

-Onko sinulla tietty metodi/systeemi, joka toimii parhaiten kuvaustilanteen päätöksentekotilanteissa? Millainen?

-Millaista erityistä tekniikkaa käytät päätöksentekotilanteissa? Jos käytät jotain tekniikka, kuinka kehität sitä?

-Millainen on oma käsityksesi onnistuneesta lehtivalokuvasta?

5. Intuition toimintaa parantava tekniikka

-Harjoitteletko jollain tavalla intuition käyttöä?

-Onko sinulla jokin tekniikka, miten parhaiten saat intuition käyttöösi?

6. Intuitions liittyvä häpeä

-Keskusteletko intuition käytöstä muiden kollegojesi kanssa?